

Міністерство охорони здоров'я України
ДУ «Український інститут стратегічних досліджень МОЗ України»

МЕДИЧНИЙ КАЛЕНДАР УКРАЇНИ

**Пам'ятні події та видатні особи в історії української медицини,
ювілейні дати яких відзначаються у 2014–2015 роках**

Медичний календар України. Пам'ятні події та видатні особи в історії української медицини, ювілейні дати яких відзначаються у 2014–2015 роках. – К., 2014. – 60 с.

Укладачі:

наукові співробітники сектору історії медицини ДУ «Український інституту стратегічних досліджень МОЗ України» кандидат медичних наук, старший науковий співробітник О.М.Ціборовський і В.М. Сорока.

Рецензенти:

Чепелевська Людмила Андріївна, доктор медичних наук, професор
Ященко Юрій Борисович, доктор медичних наук, професор

Рекомендовано Вченою радою ДУ «Український інституту стратегічних досліджень МОЗ України» (Протокол № 2 від 27 лютого 2013 р.)

Розраховано на організаторів охорони здоров'я та фахівців з соціальної медицини

Передмова

Історія української медицини свідчить про великий внесок українських лікарів та вчених у світову медицину і охорону громадського здоров'я.

На жаль, протягом тривалого часу бездержавності України про роль українських лікарів замовчувалося або вона применшувалася. Лише в працях учених української діаспори (В. Плющ, П. Пундій, П. Джуль та інші) і в дослідженнях, проведених після відновлення незалежності України (Я.Ганіткевич, О. Голяченко, О. Грандо, Л. Пиріг, Я. Радиш, О. Ціборовський), імена багатьох українських вчених було повернуто із забуття. Проте вони залишилися невідомими широкій медичній громадськості. Цей довідник, який є продовженням подібних видань 2009-2011 рр., випущено на замовлення МОЗ України, щоб заповнити цю прогалину і допомогти гідно відзначити славні ювілейні дати пам'ятних подій і видатних осіб історії української медицини.

2014 рік

1724 р. (290-річчя):

- 28 січня у Санкт-Петербурзі засновано *Академію наук*

1784 р. (230-річчя):

- 16 листопада відкрито (відновлено) *Львівський університет* з медичним факультетом у складі.

1789 р. (225-річчя):

- в Україні засновано *першу психоневрологічну лікарню* – Кирилівську (м. Київ)
- *Степан Андрієвський* вперше довів заразність сибірки.

1799 р. (215-річчя):

- у м. *Харків* при губернській аптеці із ініціативи перших вітчизняних аптекарів, створено *аптекарський сад*.

1814 р. (200-річчя):

- при медичному факультеті *Харківського університету* відкрито *першу хірургічну клініку*.

1834 р. (180-річчя):

- у Києві засновано *Благодійне товариство для допомоги бідним та хворим*.

1839 р. (175-річчя):

- київський хірург *В.О. Караваєв* першим в історії хірургії зробив операцію перикардіоцентезу – *пункцію перикарду*;
- уродженець Полтавщини *Яким Олексійович Чаруківський* за працю “*Воєнно-польова хірургія*” нагороджений найвищою премією Російської академії наук – *Демидівською*.

1849 р. (165-річчя):

- засновано *Спільку одеських лікарів*;
- уродженець Чернігівщини *Павло Заболоцький-Десятовський* за працю про хвороби чоловічих статевих органів нагороджений *Демидівською премією*.

1854 р. (160-річчя):

- в Одесі на Сухому лимані відкрито приватний *гідропатичний заклад* д-ра *К.О. Валицького*.

1859 р. (155-річчя):

- заснування *Товариства морських лікарів у Миколаєві*.
- у Кам'янець-Подільському засновано *Товариство подільських лікарів*
- у Луцьку засновано *Волинське лікарське товариство*.

– у Києві відкрито першу в Росії недільну школу, ініціатором створення якої був М.І. Пирогов.

– професор патологічної анатомії Харківського університету *Д.Ф. Лямбль* відкрив і описав одноклітинний паразитарний організм, згодом названий на його честь.

1864 р. (150-річчя):

– 1 січня Олександр II підписав «Положення про губернські і повітові установи», почала проводитися реформа місцевого самоврядування, одним із результатів якої стала поява *земської медицини*, однієї з передових на той час форм медичного обслуговування населення;

– створення у Одесі *Товариства опікування новонароджених і породіллями* з притулком при ньому.

– у Піщаній бухті поблизу Севастополя відкрито грязелікарню.

– Одеський лікар *Н.О. Бернштейн* зробив перший в Україні *опис епідемії поворотного тифу*.

1869 р. (145-річчя):

– Ставропільський інститут у Львові надрукував першу книжку “Просвіти” – “Зоря: Читаночка для сільських людей”, в якій вміщено розділ “*Порадник лікарський*”, укладений лікарем *О.П. Рафаловичем*.

– у Києві створено *Товариство дослідників природи*.

– засновано *Сповивальний інститут* на базі акушерської клініки Харківського університету.

– у Києві відкрито *приватну очну лікарню*.

1874 (140-річчя):

– у Євпаторії відкрито перший медичний заклад: *військово-санітарна офтальмологічна станція*.

– в Одесі засновано першу в Росії *дезинфікаційну станцію*.

– в Херсонській губернії відбувся перший в Росії *з'їзд земських лікарів*.

– в Херсонській губернії створено *санітарно-статистичне бюро*.

– професор Київського університету св. Володимира *В.О. Бец* відкрив рухову зону кори головного мозку, описав великі пірамідні клітини кори головного мозку.

– професор Київського університету *Г.М. Мінх, Й.Й. Мочутковський* довели заразність крові хворих на поворотний тиф та висловили думку про можливість передачі захворювання кровососними комахами.

– у Києві вийшла друком книжка *С. Носа "Про хвороби і як їх запобігти"* – перше на Наддніпрянщині медичне науково-популярне видання українською мовою.

1879 р. (135-річчя):

– український лікар *Сергій Подолінський* опублікував у Женеві книгу – *"Життя й здоров'я людей на Україні"* – одну з перших книг українською мовою, пов'язану з медичною тематикою;

– вихованець Київського університету св. Володимира професор *М.В. Скліфосовський* на з'їзді природознавців і лікарів виступив з вимогою викладати зубні хвороби на медичних факультетах університетів;

– Аптекарське товариство і Згромадження аптекарів Галичини відкрили у Львові *фармацевтичну школу і хімічну лабораторію*.

– у Києві відкрито *першу водолікарню*.

1884 р. (130-річчя):

– у Полтавській губернській дитячій лікарні *М. Коробков* зробив уперше в Росії операцію на легенях;

– у Києві почав виходити *"Вісник офтальмології"* – перший спеціалізований медичний журнал;

– професор Київського університету *М.М. Волкович* здійснив першу в Україні операцію з видалення щитовидної залози;

– у Харкові *А.Г. Підріз* опрацював в оригінальний спосіб відновлення прохідності уретри;

– хірург *І. Микулич-Радецький*, який працював у Німеччині вперше застосував марлеві тампони для дронування черевної порожнини.

1889 р. (125-річчя):

– *Микола Федорович Гамалія* одночасно з німецькими і французькими мікробіологами відкрив віруси, виділив паличку дифтерії та одержав антитоксин;

– у Києві засновано журнал *"Лікарсько-санітарна хроніка"*, у якому публікувалися матеріали з різних регіонів України (виходив російською мовою до 1917 р.);

– у Києві створено *Товариство послідовників гомеопатії*.

1894 р. (120-річчя):

– у Києві засновано *Товариство для боротьби із заразними хворобами*;

– відновлено діяльність медичного факультету Львівського університету;

– *9 вересня* у Львові по вул. Пекарській закінчено будівництво першого корпусу університетського медичного містечка;

– у Києві коштом *М.А. Терещенко* та за участю професора *Є.І. Афанасьєва* при товаристві Червоного хреста засновано безкоштовну лікарню для чорноробочих (тепер МДКЛ №14).

1899 р. (115-річчя):

– 1 червня – у Львові відбулися перші вибори дійсних членів *Наукового Товариства ім. Т.Г. Шевченка*: з лікарів обрано Євгена Озаркевича, Фелікса Щасного-Сельського (Львів), Олександра Черняхівського (Київ), В.М. Бехтерева (Санкт-Петербург).

– *Д.К. Заболотний* уперше у світовій науці висунув гіпотезу про роль гризунів, що живуть у природних умовах, у підтриманні ендемічних вогнищ і спалахів;

– в Одесі створене перше на терені України *Товариство взаємного страхування* фабрикантів та їхніх робітників і ремісників від нещасних випадків;

– у Києві засновано *Товариство для боротьби з сухотами (туберкульозом)*.

– у Львові засновано хіміко-фармацевтичну фабрику "Тлен".

– в Одесі засновано бактеріологічний інститут.

– Відкрито Київський відділ опікування глухонімими.

1904 р. (110-річчя):

– створено медичне товариство при *Новоросійському університеті*;

– у Пущі-Водиці (Київ) відкрито перший туберкульозний санаторій;

– 18 квітня – в Одесі при міській лікарні відкрито прозекторій, який вважався найкращим в Росії.

1909 р. (105-річчя):

– 1-2 лютого – у Львові проведено *Перший український просвітно-економічний конгрес*, який організував заступник голови "Просвіти" доктор *Євген Озаркевич*. У складі конгресу працювала Медична секція, на засіданні якої *Є.Озаркевич* виступив з доповіддю "Суспільно-санітарні потреби сільського люду", відстоював потребу відкриття у Львові українського університету з медичним факультетом;

– у Києві відбулося 30 засідань *Природничо-лікарської секції Українського наукового товариства*, на яких було заслухано вісім доповідей на медичні теми *Мартирія Галина*, *Євгена Черняхівського*, *Антоня Каковського*, *П. Блонського*, *Олександра Черняхівського*, *М. Шмигельського*.

– у Миколаєві на суднобудівних заводах члени кооперативних та ремісничих товариств створили *медичну страхову службу* за зразком німецьких лікарняних кас;

– створено *Полтавське товариства боротьби з туберкульозом*;

– заснування *Товариства швидкої медичної допомоги у Харкові*;

– 1909 – 1919 рр. в Україні створено чотири періодичні медичні видання українською мовою (продовжувало виходити 29 та засновано 36 нових видань російською мовою).

1914 р. (100-річчя):

– заснування *Харківського товариства невропатологів і психіатрів*.

– відкрито першу *психіатричну лікарню* на Донбасі – Свято-Луцьку.

– 5 лютого відбувся перший випуск Харківських вищих жіночих медичних курсів.

– *В.П. Філатов* уперше в світовій практиці запропонував спосіб пластики за допомогою круглого шкірного стебла.

– засновано Севастопольський інститут фізичних методів лікування ім. І.М. Сеченова.

– у Києві засновано видання "*Вісника магнетизму*", що висвітлював проблеми гіпнозу, магнетизму, психології та загальної медицини.

1919 р. (95-річчя):

– лютий – Державний секретаріат (уряд) ЗУНР створив у Станіславові *Державну раду здоров'я*, основна діяльність якої була скерована на боротьбу з епідемією висипного тифу;

– 8 травня прийнято рішення про входження Закарпаття як *Підкарпатської Русі* до складу Чехо-Словаччини на правах автономії. Було сформовано близько 70 лікарських дільниць, у яких працювало 110 лікарів.

– 9 червня у Чорному острові Міністром народного здоров'я й опікування і заступником Голови Ради Міністрів УНР було призначено *Дмитра Одрину*;

– червень – у Галичині після проголошення Євгена Петрушевича диктатором ЗУНР санітарну службу очолив полковник-доктор *Андрій Бурачинський*;

– 1 липня військово-санітарну службу УНР та діяльність Українського Червоного Хреста очолив доктор *Верхратський*, який замінив доктора *Совачева*;

– 1 серпня вийшов перший номер журналу "*Известия народного комиссариата здравоохранения УССР*" (російською мовою) за редакцією заступника наркома М.А. Коста;

– серпень – у Києві відкрито *Державний зуболікарський інститут*;

– *вересень* – у Києві Міністерство народного здоров'я й опікування почало видавати “*Вісник Міністерства народного здоров'я й опікування*” – щомісячний журнал, присвячений питанням санітарії, громадської медицини та опікування;

– *16 листопада* у Кам'янці-Подільському від тифу помер міністр народного здоров'я й опікування УНР *Дмитро Одрин*. Його наступником став *Станіслав Стемповський*;

– *25 грудня* – у Львові відновлено діяльність Українського лікарського товариства, перервану війною. На перших зборах було вшановано пам'ять голови Товариства д-ра *Євгена Озаркевича*, померлого 1914 р., і обрано головою доктора *Івана Куровця*;

– *26 грудня* – Міністром народного здоров'я й опікування УНР призначено доктора *Бориса Матюшенка*;

– у Києві засновано *Будинок покаліченої дитини* – першу установу ортопедичного профілю;

– в Одесі відкрито першу в країні *Бальнеологічну виставку*;

– Харківське медичне товариство за ініціативою професора *В.Я. Данилевського* створило *Органотерапевтичний інститут* – першу в країні установу ендокринологічного профілю;

– у Києві український мікробіолог *М. Нецадименко* заснував першу в Україні кафедру мікробіології Медичного інституту і очолив *Київський бактеріологічний інститут*;

– у Відні лікар *Віктор Піснячевський* почав видавати український часопис “*Воля*”, в якому висвітлювалися події в Україні;

– у Києві засновано *Фізично-медичну спілку*, яку очолив проф. *А.П. Кримов*;

– у Києві в Олександрівській лікарні *А.Г.Радзівський* організував перше в Україні *урологічне відділення*;

– у Львові створено *медичну секцію Українського горожанського комітету*, яка почала виконувати функції *Українського Червоного Хреста*.

1924 р. (90-річчя):

– у *червні* у Львові було відновлено після I світової війни роботу Лікарської комісії НТШ. Головою обрано *М. Панчишина*;

– *15-20 серпня* відбувся в Харкові *Всесоюзний з'їзд з боротьби з туберкульозом*;

– у Харкові засновано *Інститут експериментальної дефектології*;

– у Києві засновано *Психоневрологічний інститут*;

- у Харкові надрукована *перша класифікація хвороб українською мовою* – праця *Корчак-Чепурківського "Міжнародня номенклатура причин хвороб та смерті. Матеріали економічної термінології до української статистики. Ч.1."*;
- у Харкові за ініціативи *О.В. Палладіна* засновано *Український біохімічний інститут* (нині Інститут біохімії ім. О.В. Палладіна НАН України (м. Київ).
- у Харкові створено *Інститут материнства і дитинства*.
- у Харкові створено *Українське товариство патологів*.
- у Києві на базі "Будинку покаліченої дитини" створено *Всеукраїнський державний дитячий ортопедичний інститут*.
- в Одесі засновано *Український науково-дослідний інститут стоматології*.
- *проф. О. Черняхівського* обрано головою медичної секції ВУАН. Академіка *О.В. Корчак-Чепурківського* обрано довічним почесним головою секції.
- у Дніпропетровську з ініціативи проф. *С.М. Компанійця* засновано *"Журнал вушних, носових і горлових хвороб"*.
- у Києві відбувся *Всеукраїнський з'їзд бактеріологів, епідемістів і санітарних лікарів*.

1929 р. (85-річчя):

- 27 січня у Львові засновано *Українське гігієнічне товариство* під проводом доктора *Мар'яна Панчишина*;
- травень – у Києві проведено *Перший фізіологічний з'їзд*, який було присвячено фізіології харчування (голова оргкомітету – *О.В. Палладін*);
- травень – у Львові Секція туберкульозу *Українського гігієнічного товариства* заснувала перший в Галичині *Український протитуберкульозний диспансер* під проводом проф. *Мар'яна Панчишина*;
- 2 червня у Львові відзначено 25- річчя "*Народної лічниці*" – української амбулаторії для хворих;
- НКОЗ УСРР ухвалив рішення про *введення профілактичного дня*.
- 10 вересня заступник наркома охорони здоров'я УСРР *Нагорний* підписав розпорядження № 7/2 "*Про українізацію апарату*. До всіх Окрздоровінспектур і МСУ" : Усі службові звертання, розмови під час роботи, відповіді відвідувачам тощо повинні провадитись українською мовою. Інспектору охорони здоров'я належить постійно стежити, щоб директиву Уряду виконувалось ретельно і дбало;
- жовтень-грудень – у Києві ГПУ заарештувало у сфабрикованій справі СВУ серед кількох тисяч інтелігентів професорів *Київського медичного інституту Володимира Підгаєцького, Володимира Удовенка, Олександра Черняхівського, старших асистентів Аркадія Барбара та Володимира Кудрицького*;

- 15 грудня – після тяжкої недуги помер видатний вчений – мікробіолог та епідеміолог президент ВУАН *Данило Кирилович Заболотний*;
- *Перший Всеукраїнський з'їзд очних лікарів*;
- Київський хірург *Юрій Вороний* описав імунологічну природу відторгнення трансплантата;
- Наркомом охорони здоров'я УСРР призначено *С.І. Канторовича*;
- Одонтологічний факультет Київського медичного інституту реорганізовано в *Київський державний стоматологічний інститут*.

1934 р. (80-річчя):

- 21 січня столицю УСРР повернено з Харкова до Києва ;
- *квітень* – згідно з рішенням Уряду в Україні створено *Державну санітарну інспекцію*;
- 29 жовтня в Галичині проведено день загального протесту і жалоби з приводу голоду в Україні. Голова УЛТ доктор *Тит-Євген Бурачинський* організував збори, на яких з доповіддю виступив доктор *Ю.Кордюк*;
- восени відкрито *Вінницький медичний інститут*;
- *грудень* – у Дніпропетровську проведено *Всеукраїнську конференцію з невідкладної хірургії і переливання крові*;
- у Києві організовано *Інститут невідкладної хірургії і переливання крові* на чолі з *О.Р. Федоровським*;
- у Харкові проведено *Всеукраїнську конференцію рентгенологів, радіологів і онкологів*;
- в Україні почалося *створення сільських (колгоспних) пологових будинків*;
- створено першу в Україні клініку дитячої хірургії на чолі з *С.Л. Мінкіним*;
- засновано *“Мікробіологічний журнал”*;
- створено *Товариство хірургів УСРР*;
- у Києві з ініціативи *М.Д. Стражеска* засновано *перший ревматокардіологічний диспансер*;
- у Києві засновано *Інститут охорони материнства і дитинства*, з 1965р.
- Київський НДІ педіатрії, акушерства та гінекології МОЗ України, з 1993р. – *Інститут педіатрії, акушерства та гінекології АМН України*.
- в Одесі засновано *Психоневрологічний інститут*.
- засновано журнал *“Експериментальна медицина”*;
- у Харкові створено *Інститут санітарно-хімічної оборони (ІСХО)*, який згодом перетворено на *Інститут фармакології та токсикології*;
- створено *Товариство онкологів УСРР*.

1939 р. (75-річчя):

– *жовтень* – після возз'єднання Західної України з УСРР у Львові створено Обласний відділ охорони здоров'я, який деякий час очолював Мар'ян Панчишин; ліквідовано Лікарську палату, Українське лікарське товариство, Народну лічницю і Шпиталь ім. митрополита Андрія Шептицького;

– *1 грудня* почалися заняття на лікарському і фармакологічному відділах (факультетах) Львівського університету;

– було ліквідовано НТШ та його Лікарську комісію – першу українську наукову організацію лікарів, засновану в 1898р.;

– у Донецькому медінституті відкрито два нових факультети – *педіатричний і санітарно-гігієнічний*;

– при Харківському медичному інституті організовано *військовий факультет*.

– у Харкові в Українському інституті вдосконалення лікарів створено першу в Україні *кафедру нейрохірургії*;

– у Харкові Інститут санітарно-хімічної оборони (ІСХО) перетворено в *Український науково-дослідний санітарно-хімічний інститут (УНДСХІ)*, згодом Інститут фармакології і токсикології.

1944 р. (70-річчя):

– *12 вересня* у Івано-Франківську відкрито *обласну станцію переливання крові*;

– *20 грудня* у Москві відбулася установча сесія АМН СРСР. Серед її фундаторів були українські вчені: *О.О. Богомолець, О.В. Палладін, Я.О. Парнас, О.М. Марзєєв, М. Маньківський*.

– у Львові засновано *НДІ переливання крові і невідкладної хірургії*.

1949 р. (65-річчя):

– *3 жовтня* Уряд СРСР ухвалив рішення про *об'єднання поліклінічних закладів з лікарнями*;

– в Україні вперше здійснено атестацію лікарів-хірургів;

– київський хірург *Юрій Вороний* запровадив у судинну хірургію спосіб механічного зшивання судин;

– у Харкові акушер-гінеколог *Ілля Вельвовський* разом з психіатром *Костянтиним Платоновим* запропонував *психопрофілактичну підготовку вагітних до пологів*.

1954 р. (60-річчя):

– у Нью-Йорку з ініціативи *Р. Осінчука* почав виходити журнал "*Лікарський вісник*", Орган Українського лікарського товариства в Америці;

- *Н.О. Пучківська* (Одеський інститут очних хвороб ім. В.П. Філатова запропонувала метод периферичної пошарової кератопластики;
- в УРСР медичні школи реорганізовано в медичні училища.

1959 р. (55-річчя):

- черговий Всесоюзний загальний перепис населення (населення України становило 41,9 млн осіб);
- у Львові проведено *Першу Українську республіканську історико-медичну конференцію*;
- *К.М. Сиваш* розробив повний клубовий протез з шуруповим прикріпленням до кульової ямки;

1964 р. (50-річчя):

- у Києві засновано *Київський НДІ ендокринології та обміну речовин МОЗ УРСР* (тепер – Інститут ендокринології та обміну речовин ім. В.П. Комісаренка АМН України).

1969 р. (45-річчя):

- київський учений проф. *Р.Є. Кавецький* застосував в онкології лікування лазером;
- проф. *Василь Плющ* опублікував у науково-літературному місячнику ОУН «Визвольний шлях» велику програмну працю «*Охорона здоров'я в Українській Соборній Самостійній Державі*».

1974 р. (40-річчя):

- у Києві започатковано *Науково-практичний центр нейрохірургії*.
- у Києві відкрито *Музей медицини УРСР*.

1979 р. (35-річчя):

- черговий Всесоюзний загальний перепис населення (населення України становило 49,8 млн осіб; розпочалося зменшення чисельності сільського населення УРСР)

1984 р. (30-річчя):

- відкрито *Київську міську лікарню швидкої медичної допомоги*;
- у Мюнхені відбувся *Перший конгрес СФУЛТу*;

1989 р. (25-річчя):

- у Львові пройшли установчі збори українських науковців, письменників, лікарів, які прийняли рішення про *відновлення діяльності НТШ*;
- *21 листопада* у Львівському медичному інституті відбулося засідання ініціативної групи, яка прийняла рішення створити *Лікарську комісію НТШ* на чолі з проф. *Ярославом Ганіткевичем*;

– у Києві створено *Інститут соціальної гігієни і управління охороною здоров'я*; з 1997 р. – Український інститут громадського здоров'я, з 2008 р. – Український інститут стратегічних досліджень МОЗ України;

– у Києві створено *Медичну комісію Народного Руху України* на чолі з акад. *Любомиром Пирогом*, на основі якої 27 травня 1990 р. відновилося Всеукраїнське лікарське товариство (ВУЛТ);

– 9 лютого у Львівському медінституті відкрито *кафедру дитячих інфекційних хвороб*;

1994 р. (20-річчя):

– 25 квітня у Києві відбулася *конференція «Чорнобиль та здоров'я населення»*;

– у газеті «Народне здоров'я» (Львів) опубліковано проект *«Етичного кодексу лікаря»*;

– 14-15 вересня у Чернівцях відбувся *Міжнародний симпозіум «Медико-екологічні проблеми охорони здоров'я в Україні»*;

– у Києві засновано *український історико-медичний журнал «Аганіт»*, який видається Центральним музеєм медицини України (головний редактор – проф. *О.А. Грандо*);

– у Києві реорганізовано *Інститут здоров'я ім. Л.Медведя*;

– у Києві видано книжку *З.Болтарович «Українська народна медицина»*.

Персоналії

1609 р. – 405-ліття:

– від дня народження *Єпіфанія Славинецького*, викладача латинської, грецької та церковнослов'янської мов у Києво-Могилянській академії, видатного вченого, перекладача праці Андреаса Везалія «Епітоме» (1657) під назвою «Врачевська наука», автора близько 150 праць, у т.ч. тих, що торкалися медицини. Помер 1675 р.

1739 р. – 275-річчя:

– від дня народження видатного українського лікаря *Михайла Яковича Трохимовського*, який дослідив лікувальні властивості Миргородської мінеральної води. Помер 1813 р.

1744 р. – 270-річчя:

– 7 листопада – від дня народження видатного українського лікаря і вченого, засновника вітчизняного акушерства *Нестора Максимовича Максимовича-Амбодика*. Помер 24 липня 1812 р.

– 11 листопада – від дня народження першого головного лікаря Галичини, засновника Медичного колегіуму у Львові доктора медицини Віденського університету *Андрія Крутинського*. Помер 27 квітня 1783 р.

– від дня народження видатного українського лікаря, вченого, організатора охорони здоров'я, засновника вітчизняної епідеміології *Данила Самійловича Самойловича-Сущинського*. Помер 1805 р.

1749 р. – 265-річчя:

– від дня народження відомого лікаря, епідеміолога, профпатолога *Михайла Леонтійовича Гамалії*. Помер 1830 р.

1754 р. – 260-річчя:

– від дня народження видатного лікаря, автора "Короткого poradника про лікування хвороб простими способами" (1803), почесного члена Російської АН, академіка медико-хірургічної академії *Йосипа Кириловича Каменецького*. Помер 1823 р.

1759 р. – 255-річчя:

– від дня народження видатного медика, ветеринара, професора Московського університету *Івана Самійловича Андрієвського*. Помер 1809 р.

– від дня народження першого виборного професора клінічної кафедри в Російській імперії, одного з ініціаторів створення Санкт-Петербурзької медико-хірургічної академії *Григорія Івановича Базилевича*. Помер 1802 р.

1764 р. – 250-річчя:

– 9 серпня – від дня народження засновника першої анатомічної школи в Російській імперії професора ректора Санкт-Петербурзької медико-хірургічної академії, академіка *Петра Андрійовича Загорського*. Помер 20 березня 1846 р.

1769 р. – 245-річчя:

– 9 вересня – від дня народження видатного українського письменника, основоположника нової української літератури, одного з перших керівників (попечителів) «богоугодних» закладів на Полтавщині *Івана Петровича Котляревського*. Помер 10 листопада 1838 р.

1779 р. – 235-річчя:

– від дня народження видатного лікаря, одного з керівників військової медицини, учасника війни 1812 р., генерал-штаб-лікаря *Василя Павловича Малахова*. Помер 1856 р.

1784 р. – 230-річчя:

– від дня народження видатного ботаніка, медика, ініціатора створення ботанічного саду Кременецького ліцею, професора Київського університету *Вілібальда Готлібовича Бессера*. Помер 1842 р.

1789 р. – 225-річчя:

– 7 липня – від дня народження видатного хірурга, засновника пластичної хірургії, вченого-анатома професора Петербурзької медико-хірургічної академії *Іллі Васильовича Буяльського*. Помер 20 грудня 1866 р.

1804 р. – 210-річчя:

– від дня народження видатного лікаря-хірурга, гуманіста і громадського діяча, професора Харківського університету *Петра Андрійовича Нарановича*. Помер 1858 р.

1809 р. – 205-річчя:

– 22 березня – від дня народження видатного вітчизняного епідеміолога, одного з основоположників бальнеології, зокрема лиманотерапії, ініціатора створення першого в Російській імперії закладу грязелікування *Ераста Степановича Андрєєвського*. Помер 20 березня 1872 р.;

– від дня народження одного з перших професорів судової медицини Київського університету *Івана Федоровича Леонова*. Помер 1854 р.

1814 р. – 200-річчя:

– 12 червня – від дня народження видатного лікаря, першого професора-терапевта, декана медичного факультету Університету св. Володимира *Федора Степановича Цищуріна*. Помер 19 грудня 1895 р.;

– від дня народження одного із засновників вітчизняної урології та венерології, ініціатора створення першої в Росії сифілідологічної клініки (1869) *Павла Парфенійовича Заблоцького-Десятовецького*. Помер 1882 р.;

– від дня народження одного із засновників медичного факультету Київського університету професора *Миколи Іларіоновича Козлова*. Помер 1889 р.

1824 р. – 190-річчя:

– 5 грудня – від дня народження професора Харківського університету *Душана Лямбля*. Помер 12 лютого 1895 р.

1829 р. – 185-річчя:

– 6 (18) січня – від дня народження лікаря, видатного українського історика і археолога, громадського діяча *Володимира Баніфатійовича Антоновича*. Помер 8 (21) березня 1908 р.;

– 27 січня – від дня народження відомого хірурга, основоположника пластичної хірургії, професора Університету св. Володимира *Юлія Карловича Шимановського*. Помер 13 квітня 1868 р.;

– 6 лютого – від дня народження відомого сифілідолога, уролога, керівника першого в Російській імперії спеціалізованого урологічного стаціонару при Одеській міській лікарні (1863) *Федора-Ромуальда Ігнатійовича Вдовиковського*. Помер в 1916 р.;

– 17 березня – від дня народження видатного акушера, професора кафедри, гінекології та дитячих хвороб Харківського університету (з 1862 р.), організатора Повивального інституту (1869) для підготовки акушерок *Івана Павловича Лазаревича*. Помер 25 лютого 1902 р.

– 14 квітня – від дня народження видатного анатома, професора Київського університету св. Володимира *Володимира Олексійовича Беца*. Помер 30 вересня 1894 р.;

– 6 травня – від дня народження видатного українського лікаря, етнографа-фольклориста і письменника *Степана Даниловича Носа* (літературний псевдонім С.Волошин). Помер 29 грудня 1900 р.;

– 1 серпня – від дня народження видатного фізіолога, засновника російської наукової школи фізіологів, завідувача кафедри, професора Новоросійського університету у 1871-76 рр. *Івана Михайловича Сеченова*. Помер 2 листопада 1905 р.;

– від дня народження відомого гістолога, професора Харківського університету *Костянтина Захаровича Кучіна*. Помер 1895 р.

1839 р. – 175-річчя:

– 20 січня – від дня народження видатного кліматолога і бальнеолога Криму, фтизіатра *Володимира Миколайовича Дмитрієва*. Помер 22 лютого 1904 р.;

– 13 березня – від дня народження видатного лікаря, засновника першої в Україні самостійної очної клініки, організатора і професора кафедри очних хвороб Харківського університету, почесного голови Харківського медичного товариства *Леонарда Леопольдовича Гіршмана*. Помер 3 січня 1921 р.;

– 22 березня – від дня народження біофізика, фізіолога, завідувача кафедри Університету св. Володимира професора *Олексія Сергійовича Шкляревського*. Помер 23 червня 1906 р.;

– 14 травня – від дня народження видатного вітчизняного офтальмолога, ініціатора створення приватної офтальмологічної лікарні, яка згодом набула всеросійської популярності, *Макса Еміліановича Мандельштама*. Помер 5 березня 1912 р.

1844 р. – 170-річчя:

– 1 березня – від дня народження видатного гігієніста, засновника і керівника першої в країні самостійної кафедри гігієни в Київському університеті св. Володимира *Віктора Андрійовича Субботіна*. Помер 17 вересня 1898 р.

1849 р. – 165-річчя:

– 1 (13) січня – від дня народження видатного терапевта, одного з засновників київської терапевтичної школи, професора Університету св. Володимира *Василя Парменовича Образцова*. Помер 27 грудня 1920 р.

– від дня народження доктора медицини, психіатра і психолога, засновника першої в Україні самостійної кафедри психіатрії і першої психологічної лабораторії в Харківському університеті *Павла Івановича Ковалевського*. Помер 1923 р.

1854 р. – 160-річчя:

– 2 березня – від дня народження видатного патолога, завідувача кафедри Київського університету св. Володимира *Володимира Костянтинівича Високовича*. Помер 13 травня 1912 р.;

– 20 квітня – від дня народження видатного акушера-гінеколога, професора кафедри Київського університету св. Володимира, засновника Київського акушерсько-гінекологічного товариства, реформатора охорони здоров'я *Георгія Єрмолайовича Рейна*. Помер 1942 р.;

– 15 травня – від дня народження видатного вченого, лікаря і хіміка, професора кафедри фізіологічної хімії Празького університету, декана медичного факультету і ректора університету, член Найвищої ради здоров'я у Відні, першого в Європі міністра охорони здоров'я в уряді Австрії, видатного українського громадського діяча, дійсного члена НТШ і ВУАН *Івана Яковича Горбачевського*. Помер 25 травня 1942 р.;

– 12 жовтня – від дня народження відомого дерматовенеролога, завідувача кафедри сифілідології Київського університету св. Володимира *Сергія Петровича Томашевського*. Помер 1916 р.

1859 р. – 155-річчя:

– 5 лютого – від дня народження мікробіолога, епідеміолога, академіка АН та АМН СРСР *Миколи Федоровича Гамалії*. Помер 29 березня 1949 р.;

– 19 лютого – від дня народження лікаря-психіатра, професора КМІ, головного лікаря Кирилівської психіатричної лікарні у Києві *Павла Івановича Нечая*;

– 26 травня – від дня народження відомого акушера-гінеколога, професора Львівського університету *Адама Івана Соловія*. Розстріляний фашистами 4 липня 1941 р.;

– 19 серпня – від дня народження видатного педіатра, випускника Київського університету св. Володимира, професора Московського медичного інституту *Олександра Андрійовича Кисіля*. Помер 8 березня 1938 р.

1864 р. – 150-річчя:

– 2 лютого – від дня народження хірурга, професора Університету св. Володимира, завідувача кафедри КМІ *Олексія Григоровича Радзівського*. Помер 20 листопада 1935 р.;

– 9 листопада – від дня народження видатного мікробіолога, вченого, що відкрив віруси, *Дмитра Йосиповича Івановського*. Помер 1920 р.;

– від дня народження відомого українського лікаря і громадсько-політичного діяча в Одесі, одного з лідерів Української Народної Партії (Української партії соціалістів-самостійників), члена Центральної Ради, члена Українського генерального військового комітету *Івана Митрофановича Луценка*. Загинув в бою 7 квітня (25 березня) 1919 р.;

– від дня народження вітчизняного епідеміолога, який пожертвував життям заради з'ясування шляхів передачі збудника чуми *Іполита Олександровича Демінського*. Помер 1912 р.

1869 р. – 145-річчя:

– 19 березня – від дня народження професора кафедри судової медицини Харківського університету і медичного інституту, засновника першого в Україні НДІ судових експертиз у Харкові *Миколи Сергійовича Бокаріуса*. Помер 23 грудня 1931 р.

– 21 березня – від дня народження українського гістолога, ембріолога, професора Львівського університету, члена Краківської Академії наук *Владислава Шимоновича*. Помер 10 березня 1939 р.;

– 15 травня – від дня народження видатного українського мікробіолога та епідеміолога, активного учасника Медичної секції УНТ у Києві, одного з творців української медичної термінології, організатора української медичної науки і освіти *Марка Петровича Нецадименка*. Помер 1 жовтня 1942 р.;

– 11 листопада – від дня народження видатного українського фізіолога та нейрогістолога *Олександра Васильовича Леонтовича*. Помер 15 грудня 1943 р.;

– 9 грудня – від дня народження видатного українського гістолога та ембріолога, громадсько-політичного діяча, активного учасника Медичної секції УНТ у Києві, одного з творців української медичної термінології, організатора

української медичної науки *Олександра Григоровича Черняхівського*. Помер 21 грудня 1939 р.;

– від дня народження видатного психіатра першого президента Української психоневрологічної академії в Харкові *Олександра Івановича Ющенка*. Помер 1936 р.

1874 р. – 140-річчя:

– 8 лютого – від дня народження відомого анатома, завідувача кафедри анатомії Університету св. Володимира, Українського державного університету, Київського медичного інституту, академіка ВУАН *Арсена Вікторовича Старкова*. Помер 18 грудня 1927 р.;

– 23 травня – від дня народження видатного вченого дерматовенеролога, зав. кафедри шкірних і венеричних хвороб Київського медінституту, засновника і голови Українського товариства дерматовенерологів *Олександра Мойсейовича Тиженка*. Помер 1944 р.;

– 18 серпня – від дня народження першого професора історії медицини Львівського університету, президента Львівського лікарського товариства, академіка Краківської АН *Вітольда Кароля Зембіцького*. Помер 19 жовтня 1950 р.

1879 р. – 135-річчя:

– 14 січня – від дня народження хірурга, онколога, професора, завідувача кафедри Дніпропетровського інституту вдосконалення лікарів *Євгена Юрійовича Крамаренка*. Помер 26 січня 1957 р.;

– 25 червня – від дня народження вченого-анатома, завідувача кафедри анатомії КМІ професора *Федора Олександровича Цешківського*. Помер 16 червня 1924 р.;

– від дня народження українського терапевта, організатора охорони здоров'я, активного працівника Медичної секції ВУАН, талановитого педагога *Аркадія Барбара*. Розстріляний 3 листопада 1937 р.

1884 р. – 130-річчя:

– 16 січня – від дня народження видатного біохіміка, академіка АН та АМН СРСР, професора Львівського університету, організатора та першого директора Інституту біохімії та медичної хімії АМН СРСР, засновника наукової школи біохіміків *Якова Оскаровича Парнаса*. Помер 29 січня 1949 р.

– 19 травня – від дня народження ортопеда-травматолога, завідувача кафедри КМУ *Олександра Григоровича Слезького*. Помер 11 грудня 1965 р.;

– 26 жовтня – від дня народження видатного українського статистика і демографа, засновника і керівника Інституту демографії ВУАН академіка *Михайла Васильовича Птухи*. Помер 3 жовтня 1961 р.

1889 р. – 125-річчя:

– 11 березня – від дня народження завідувача кафедри Одеського медичного інституту, директора Одеського НДІ охорони материнства і дитинства (1931-34 рр.) *Олексія Івановича Грузіна*. Помер 5 липня 1954 р.;

– 25 березня – від дня народження видатного українського психоневролога, дефектолога, директора Інституту дефектології (м. Харків), професора *Івана Опанасовича Соколянського*. Помер 27 листопада 1960 р.;

– 15 липня – від дня народження видатного українського мікробіолога, директора Санітарно-бактеріологічного інституту УГА у Станіславові, Бактеріологічного інституту Народної лікарни у Львові, професора Українського (таємного) університету, керівника кафедри мікробіології Львівського медичного інституту *Максима Максимовича Музики*. Помер 24 травня 1958 р.;

– 16 липня – від дня народження професора ХМІ, одного з організаторів першої в Україні ендокринологічної клініки, про вперше в Україні впровадив у практику інсулін, *Віктора Мойсейовича Когана-Ясного*. Помер 20 липня 1958 р.;

– від дня народження видатного українського гігієніста професора КМІ, засновника першої в Україні кафедри гігієни праці, засновника української наукової школи гігієністів праці *Володимира Яковича Підгаєцького*. Розстріляний 1937 р.;

1894 р. – 120-річчя:

– 27 січня – від дня народження професора, завідувача кафедри дитячої хірургії та ортопедії КМІ *Анатолія Яковича Шефтеля*. Помер 1955 р.;

– 29 січня – від дня народження соціал-гігієніста, завідувача кафедри соціальної гігієни та організації охорони здоров'я КМІ, ректора Дніпропетровського медичного інституту (1929-32 рр.) *Соломона Соломоновича Кагана*. Помер 18 березня 1965 р.;

– 2 травня – від дня народження відомого фармаколога і токсиколога, завідувача кафедри фармакології Харківського (1930–1944) та Київського (1944–1971) медичних інститутів, професора *Олександра Ілліча Черкеса*. Помер 25 червня 1974 р.;

– 1 червня – від дня народження на Поділлі відомого історика медицини, випускника Київського університету, завідувача кафедри історії медицини Центрального інституту вдосконалення лікарів у Москві, автора багатьох праць та підручників *Павла Юхимовича Заблудовського*. Помер 18 вересня 1993 р.;

– 5 червня (23 травня) – від дня народження відомого українського лікаря-гуманіста, визначного гомеопата-практика і автора комплексних гомеопатичних препаратів, учасника Першої і Другої світових воєн, організатора і керівника напівпідпільного шпиталю, який першим надав медичну допомогу визволителям Києва 1943 року, бібліофіла-енциклопедиста, філософа і українознавця *Михайла Миколайовича Ціборовського*. Помер 30 грудня 1972 р.;

– 22 липня – від дня народження лікаря-психіатра видатного громадсько-політичного діяча, міністра охорони здоров'я Карпатської України *Миколи Долиня*. Помер 29 березня 1970 р.;

– 20 жовтня – від дня народження видатного хірурга та історика медицини *Сергія Аврамовича Верхратського*. Помер 23 лютого 1988 р.;

– 15 грудня – від дня народження відомого патофізіолога, професора Харківського медичного інституту, завідувача відділів Українського психоневрологічного інституту і Українського інституту експериментальної медицини, члена-коресподента АН УРСР *Данила Овсійовича Альперна*. Помер 24 серпня 1968 р.;

– 17 квітня – від дня народження українського професора-хірурга, завідувача кафедр шпитальної хірургії Львівського та Вінницького медичних інститутів *Івана Митрофановича Грабченка*. Помер 8 липня 1975 р.

1899 р. – 115-річчя:

– 19 січня – від дня народження соціал-гігієніста, статистика, завідувача кафедри соціальної гігієни ХМІ *Аркадія Михайловича Меркова*. Помер 11 листопада 1971 р.;

– 8 березня – від дня народження у м. Путивлі (Сумська обл.) професора-психіатра, наукового керівника Інституту психіатрії АМН СРСР *Євгена Олексійовича Попова*. Помер 9 червня 1961 р.;

– 11 квітня – від дня народження професора-терапевта, завідувача кафедри Київського медичного інституту *Федора Яковича Примака*. Помер 9 вересня 1981 р.;

– 13 травня – від дня народження відомого терапевта, завідувача кафедр шпитальної та факультетської терапії Одеського медичного інституту (1934–1972), керівника відділу ревматології Українського НДІ курортології, професора, дійсного члена АМН СРСР *Михайла Олександровича Ясиновського*. Помер 29 серпня 1972 р.;

– 13 липня – від дня народження м. Ковелі на Волині професора-отоларинголога, завідувача кафедри і директора Першого Московського медичного інституту *Андрія Гавриловича Лихачова*. Помер 14 травня 1988 р.;

– 20 жовтня – від дня народження професора-хірурга, завідувача кафедри Львівського медичного інституту *Георгія Григоровича Караванова*. Помер 4 січня 1982 р.;

– 25 жовтня – від дня народження у Харкові відомого фтизіатра і терапевта, директора Інституту туберкульозу МОЗ СРСР, академіка АМН СРСР *Миколи Андрійовича Шмельова*. Помер 1976 р.;

– 30 жовтня – від дня народження українського професора-терапевта і фізіолога, завідувача кафедри шпитальної терапії Другого Українського медичного інституту, учня М.Д. Стражеска і О.О. Богомольця, який започаткував геронтологічні дослідження в Інституті фізіології АН УРСР, *Івана Вікторовича Базилевича*. Помер 11 грудня 1965 р.;

– 1 грудня – від дня народження видатного патофізіолога і онколога, директора Інституту фізіології АН УРСР (1946-1952), організатора і директора інституту експериментальної та клінічної онкології (1960-1971), академіка АН УРСР *Ростислава Євгеновича Кавецького*. Помер 12 жовтня 1978 р.;

– від дня народження на Катеринославщині лікаря-невропатолога, згодом професора Воронізького медичного інституту, який описав захворювання проміжно-гіпофізарної системи (хворобу Іценка-Кушінга), *Миколи Михайловича Іценка*. Помер 1954 р.

1904 р. – 110-річчя:

– 18 травня – від дня народження професора-уролога, завідувачки кафедри Київського інституту вдосконалення лікарів *Ольги Василівни Проскури*. Померла 2 травня 1978 р.;

– 3 липня – від дня народження відомого біолога, завідувача кафедри Харківського медичного інституту, члена-кореспондента АН АРСР, професора *Арона Михайловича Утевського*. Помер 3 вересня 1988 р.;

– 5 липня – від дня народження професора-хірурга, ректора Вінницького медичного інституту (1944–1951), завідувача кафедри і ректора Одеського медичного інституту *Івана Яковича Дейнеки*. Помер 5 січня 1970 р.;

– 5 серпня – від дня народження у Полтаві відомого гігієніста, керівника кафедри загальної гігієни Московського медичного стоматологічного інституту, академіка АМН СРСР *Олексія Олексійовича Мінха*. Помер 1984 р.;

– 21 вересня – від дня народження видатного українського біохіміка, професора Київського медичного інституту (1932–1950), керівника відділу Інституту біохімії АН УРСР та академіка-секретаря Відділення біохімії, фізіології та теоретичної медицини *Ростислава Всеволодовича Чаговця*. Помер 11 вересня 1982 р.;

– від дня народження випускника Харківського медичного інституту, завідувача кафедри фармакології Харківського фармацевтичного інституту, професора *Василя Івановича Сили*.

1909 р. – 105-річчя:

– *15 березня* – від дня народження лікаря-біохіміка, завідувача кафедри біохімії Львівського медичного інституту, багатолітнього члена Українського лікарського товариства і Товариства «Просвіта», професора *Богдана Антоновича Собчука*. Помер 9 квітня 1974 р.;

– *19 березня* – від дня народження у м. Козельці на Чернігівщині видатного патофізіолога, організатора і керівника Лабораторії експериментальної фізіології з оживлення організму АМН СРСР, академіка АМН СРСР *Володимира Олександровича Неговського*. Помер 2 серпня 2003 р.;

– *1 липня* – від дня народження в Тернополі відомого дослідника раку, професора вірусології Колумбійського і Техаського університетів, який одним з перших відкрив вірусне походження злоякісних пухлин тварин і людей, дійсного члена НТШ, члена УЛТПА, *Леонтія-Людимира Дмоховського*. Помер 26 серпня 1981 р.;

– *4 серпня* – від дня народження організатора і завідувача кафедри очних хвороб Чернівецького медичного інституту (1947–1973), професора *Бориса Леонідовича Радзіховського*. Помер 17 лютого 1975 р.;

– *9 серпня* – від дня народження українського лікаря-хірурга, мандрівника, автора наукових і науково-популярних книжок, який працював у Польщі, Австрії, Сирії, Ефіопії, Кенії, *Степана Зошука*. Помер 12 квітня 2012 р.;

– *26 жовтня* – від дня народження акушера-гінеколога, громадського діяча, голови УЛТПА, редактора "Лікарського вісника" *Ярослава Воєвідки*. Помер 1981 р.;

– *30 грудня* – від дня народження українського лікаря-педіатра, асистента кафедри фізіології Львівського медичного інституту, члена Українського Хреста у Кракові і Києві, учасниці національно-визвольного руху, в'язня Берези Картузької і сталінських концтаборів *Марії Ясеницької*. Реабілітована у 1962 р. Померла 19 березня 1993 р.;

1914 р. – 100-річчя:

– *1 лютого* – від дня народження на Катеринославщині відомого вірусолога, директора Інституту вірусології ім. Д.І. Івановського АМН СРСР, академіка АМН СРСР *Віктора Михайловича Жданова*. Помер 1987 р.;

– *5 лютого* – від дня народження лікаря, громадського діяча, публіциста, голови УЛТПА *Богдана Олесницького*. Помер 1974 р.;

– 15 квітня – від дня народження у м. Коломиї в Галичині відомого українського лікаря-психіатра, громадського діяча, президента УЛТПА, директора психіатричних шпиталів у США *Олега-Мирослава Волянського*. Помер 9 березня 2004 р.;

– 17 жовтня – від дня народження лікаря, громадського політичного діяча, редактора "Лікарського вісника" в 1962-66 рр. *Томи Липичака*. Помер 1975 р.;

– 24 грудня – від дня народження українського професора-невропатолога, завідувача кафедри нервових хвороб Київського медичного інституту (1962–1965), наукового співробітника і заступника директора Інституту геронтології *Микити Борисовича Маньковського*.

1919 р. – 95-річчя:

– 13 січня – від дня народження відомого українського терапевта, завідувачки кафедри шпитальної терапії Харківського медичного інституту, наукового керівника проблемної кардіологічної лабораторії, засновника і директора Інституту терапії АМН України, академіка АМН СРСР, НАН України, АМН України *Любові Трохимівни Малої*. Померла 14 квітня 2003 р.;

– 4 травня – від дня народження завідувачки кафедри інфекційних хвороб Чернівецького (1953–1962) та Київського (1962–1989) медичних інститутів, голови Українського товариства інфекціоністів (1970–1990), професора *Олександри Семенівни Сокіл (Тарабан)*. Померла 3 червня 2003 р.;

– 14 серпня від дня народження українського хірурга, завідувача кафедри загальної хірургії Львівського медичного інституту (1966–1985), дійсного члена НТШ, почесного члена УЛТ, професора *Михайла Подільчака*. Помер 11 грудня 1999 р.;

– 4 жовтня – від дня народження українського лікаря-радіолога в еміграції, професора Медичної школи університету Кентукі (США), дійсного члена НТШ, члена УЛТПА, наукового референту СФУЛТУ *Леоніда Мостовича*;

– 10 жовтня – від дня народження зав. кафедри соціальної гігієни і організації охорони здоров'я Київського медичного інституту, організатора і директора Національного музею медицини України, засновника і головного редактора журналу «Агапіт» *Олександра Абрамовича Грандо*;

– 12 грудня – від дня народження професора-невропатолога, завідувача кафедри нервових хвороб Київського медичного інституту, керівника республіканського центру з вивчення розсіяного склерозу *Олександра Андрійовича Яроша*. Помер 1 лютого 2002 р.;

– від дня народження українського лікаря-радіолога в еміграції, професора рентгенології, засновника і ректора університету в Бремені, головного радіолога

ФРН, який надавав допомогу Україні в ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи, *Геофіла Горникевича*. Помер 18 вересня 1998 р.;

– від дня народження професора-фармаколога, завідувача кафедри Одеського медичного інституту (1960–1985) *Ярослава Борисовича Максимовича*. Помер 1985 р.;

1924 р. – 90-річчя:

– 27 січня – від дня народження провідного геронтолога академіка АН УРСР, одного з організаторів АМН України, її віце-президента *Володимира Веніаміновича Фролькіса*. Помер 1993 р.;

– 31 січня – від дня народження завідувача кафедри фармакології Тернопільського медичного інституту професора *Миколи Петровича Скакуна*;

– 25 лютого – від дня народження фармаколога, член-кореспондента НАН та АМН України *Федора Петровича Трінуса*;

– 18 квітня – від дня народження професора-хірурга завідувача кафедри КМІ *Юрія Миколайовича Мохнюка*;

– 23 квітня – від дня народження відомого ортопеда-травматолога, академіка АМН СРСР, НАН та АМН України *Олексія Олександровича Коржа*;

– 16 червня – від дня народження академіка НАН та АМН України *Костянтина Сергійовича Тернового*. Помер 1997 р. ;

– 24 червня – від дня народження доктора медичних наук, професора *Олени Никандрівни Горбань*;

– 16 серпня – від дня народження токсиколога член-кореспондента НАН та АМН України *Юрія Соломоновича Кагана*. Помер 1997 р.;

– 20 серпня – від дня народження видатного українського фізіолога, академіка АН СРСР, АН та АМН України *Платона Григоровича Костюка*;

– 22 листопада – від дня народження офтальмолога, доктора медичних наук, професора *Людмили Терентійовни Кашинцевої*.

1929 р. – 85-річчя:

– 5 січня – від дня народження відомого педіатра, завідувача кафедри Одеського державного медичного університету, члена-кореспондента НАН України, академіка АМН України *Бориса Яковича Резніка*. Помер 8 грудня 1998 р.;

– 10 січня – від дня народження завідувача кафедри педіатрії, проректора і ректора Тернопільського медичного інституту, члена-кореспондента АМН України, професора *Івана Семеновича Сміяна*;

– 3 лютого – від дня народження фтизіатра, професора КМІ, директора Київського НДІ фтизіатрії і пульмонології *Ореста Максимовича Іванюти*. Помер 24 січня 1992 р.;

– 19 лютого – від дня народження одного з провідних фахівців з клінічної геронтології та геріатрії, завідувача відділу Інституту геронтології АМН України, члена-кореспондента НАН України і Російської академії медичних наук, академіка АМН України *Олега Васильовича Коркушка*;

– 4 червня – від дня народження професора-невропатолога, завідувачки кафедри неврології і рефлексотерапії Київського інституту вдосконалення лікарів, засновниці школи рефлексотерапії в Україні, президента Української асоціації акупунктури та лазеротерапії та Української академії східної медицини і культури, члена-кореспондента АМН України *Євгенії Леонідівни Мачерет*;

– 9 липня – від дня народження лікаря-фізіолога, провідного історика української медицини, дійсного члена і голови Лікарської комісії НТШ, професора *Ярослава Володимировича Ганіткевича*;

– 31 липня – від дня народження завідувача кафедри пропедевтики внутрішніх хвороб, ректора Запорізького медичного інституту, академіка АМН і НАН України *Анатолія Дмитровича Візіря*;

– 26 серпня – від дня народження відомого акушера-гінеколога, керівника відділення реабілітації репродуктивної функції жінок Інституту педіатрії акушерства і гінекології АМН України професора *Лідії Іванівни Іванюти*;

– 4 грудня – від дня народження відомого акушера-гінеколога, керівника відділення перинатології та акушерського відділення екстрагенітальної патології вагітних Інституту педіатрії, акушерства та гінекології АМН України професора *Валентини Євдокимівни Дашкевич*.

1934 р. – 80-річчя:

– 20 травня – від дня народження лікаря-ортопеда з Лемківщини, переселенця акції «Вісла», професора Поморської медичної академії у Польщі, заступника голови УЛТ *Івана Королівського*;

– 10 липня – від дня народження завідувачки кафедри анестезіології та інтенсивної терапії, ректора Дніпропетровської державної медичної академії, члена-кореспондента НАН України і АМН України, професора *Людмили Василівни Новицької-Усенко*;

– 6 серпня – від дня народження одного з провідних кардіохірургів України, директора Інституту серцево-судинної хірургії, завідувача кафедри Національної медичної академії післядипломної освіти, члена-кореспондента НАН України, *Геннадія Васильовича Книшова*;

– 7 жовтня – від дня народження відомого лікаря-терапевта, дослідника народної медицини українців, головного лікаря авторського фітоцентру при НДІ

фармакології і токсикології, члена Національної спілки письменників України *Євгена Степановича Товстухи*;

– 12 жовтня – від дня народження відомого вченого-епідеміолога, письменника, громадського діяча, дипломата, колишнього міністра охорони навколишнього природного середовища, доктора медичних наук *Юрія Миколайовича Щербака*;

– від дня народження одного з провідних офтальмологів України, завідувача кафедри Київського інституту вдосконалення лікарів, голови Київського товариства офтальмологів, члена-кореспондента НАН України, професора *Миколи Марковича Сергієнка*.

2015 рік

1070 р. – (945-річчя):

– у Києві велика княгиня Ольга та ігумен Києво-Печерського монастиря Феодосій заснували при Києво-Печерській Лаврі «богадільню» – притулок для хворих та немічних, один з перших лікувальних закладів в Україні-Русі.

1095 р. – (920-річчя):

– помер *Аганіт Печерський*, чернець Києво-Печерської Лаври, перший уславлений лікар-цілитель України-Русі.

1270 р. – (745-річчя):

– у Львові дочка князя Лева Галицького – Констанція віддала свій посаг для спорудження при храмі Іоанна Хрестителя монастиря з притулком для хворих і аптекою.

1445 р. – (570-річчя):

– у Львові київський аптекар *Василь Русин (Базилій Рутенус)* заснував одну з перших приватних аптек.

1490 р. – (525-річчя):

– у Львові магістрат прийняв на службу аптекаря і лікаря Олександра, виділивши йому кошти для заснування *першої публічної аптеки* для загального користування.

1615 р. – (400-річчя):

– 15 жовтня – київська меценатка *Гальшка Гулевичівна* (Єлизавета Гулевич) заповіла садибу із землею на заснування Київським братством монастиря, шпиталю та школи (майбутня Києво-Могилянська колегія).

1620 р. – (395-річчя):

– у Луцьку заходами міщан відкрито першу в Україні міську лікарню для хворих – «Лікарню братства милосердя».

1650 р. – (365-річчя):

– у м. Руані (Франція) вийшов друком твір французького інженера *Гійома Лавассера де Боплана «Опис України»*, в якому міститься інформація про високий рівень гігієни серед українських козаків.

1660 р. – (355-річчя):

– французький історик Шерер написав, що в Україні «при кожній церкві без винятку є лікарня або лазарет, де люди, справді бідні й не здатні себе забезпечити, доглянуті коштами церкви, залежно від її прибутків».

1670 р. – (345-річчя):

– німець І. Вердум написав, що в Україні «купають дітей аж до року щоденно два рази в теплій воді ... Так вони лежать у воді понад годину й полощуться, як жаби... Українці вважають, що це сприяє ростові дітей».

1715 р. – (300 річчя):

– у м. Києві відкрито *першу казенну аптеку* для обслуговування військового гарнізону.

1735 р. – (280-річчя):

– у м. Львів відкрито аптеку "Під чорним орлом" для обслуговування війська. З 1966 року – аптека-музей м. Львова.

1755 р. – (260-річчя):

– 10 червня – Сенат ухвалив рішення про будову в Києві *першого державного шпиталю* на 50 хворих, в якому введено посади доктора, лікаря і аптекаря.

1770 р. – (245-річчя):

– відкрито першу аптеку у м. Кременчук.

1775 р. – (240-річчя):

– в Україні (як і в Росії) створено *Приказ громадського опікування* – орган державного управління медичною справою;

– уродженець Полтавщини і вихованець Києво-Могилянської академії *Мартин Матвійович Тереховський* захистив у Страсбурзькому університеті докторську дисертацію, в якій довів неможливість теорії самовільного зародження найпростіших;

– у Львові вийшла книга протомедика Галичини *Андрія Крупинського* «Про води, що мають лікувальну силу», яка містила характеристику мінеральних вод багатьох джерел Галичини.

1780 р. – (235-річчя):

– уродженець Чернігівщини, основоположник вітчизняної епідеміології, видатний український лікар *Данило Самійлович Самойлович-Сущинський* захистив докторську дисертацію у Лейденському університеті.

1790 р. – (225-річчя):

– у Львові відкрито *першу публічну аптеку* для населення.

1795 р. – (220-річчя):

– відкрито аптеки в Умані та Чернігові.

1800 р. – (215-річчя):

– уродженець Слобожанщини, випускник Харківського колегіуму, згодом професор Московського університету, основоположник анатомо–фізіологічного напрямку у вітчизняній медицині *Єфрем Йосипович Мухін* (1766–1850) у рукописі своєї докторської дисертації, захищеної у 1804 р. в Геттінгені, вперше виклав основи рефлекторної теорії, розвинув учення про провідну роль головного мозку в життєдіяльності організму, підкреслював основну роль нервової системи у виникненні захворювань (теорія нервізму);

– засновано аптеки в Черкасах і Шполі;

– у Кременчуці побудовано першу на українських землях велику *державну лікарню Приказу* громадського спілкування.

1805 р. – (210-річчя):

– 29 січня – у Харкові відкрито *університет з медичним факультетом*;

– у Львові *закрито університет*, а медичний факультет перетворено в Медичну колегію з дворічним терміном навчання.

1830 р. – (185-річчя):

– в Україні вперше запроваджено написання *історій хвороб* – “Скорбних листів”.

1835 р. – (180-річчя):

– царський уряд відмінив в Україні *Магдебурзьке право*, ліквідував *цех цирульників* у Києві;

– у Києві відкрито *першу гомеопатичну аптеку*;

– в Одесі відкрито благодійний заклад – *Лічницю для приходящих*;

– львівський аптекар і хімік *Теодор Торосевич* першим почав досліджувати *мінеральні води Трускавецьких джерел*.

1840 р. – (175-річчя):

– 29 жовтня – у Києві відбулося урочисте відкриття одного з перших в Україні *Наукового об’єднання лікарів*, яке було засноване на 3 роки пізніше, ніж Королівське медичне товариство у Відні, та на 20 років раніше від Московського товариства лікарів.

1845 р. – (170-річчя):

– у Києві в Університеті св. Володимира відбувся *перший захист докторської дисертації* на медичну тему – праці *О.П.Вальтера* “Про механізм сплетіння волосся при колтуні (мікроскопічне дослідження)”;

– у Львові стараннями Ядвіги Сапезини відкрито лікарню для дітей ім. св. Софії, яку вважають *першою дитячою лікарнею в Європі*;

– запроваджено *нові правила іспитів для фармацевтів*, встановлено *фармацевтичні звання*: аптекарський помічник, провізор, магістр фармації із захистом дисертації, які мали право надавати Харківський та Київський університети.

1850 р. – (165-річчя):

– в Одесі для німців і хворих відкрито “*Богадільню сердобольних сестер*”.

1860 р. – (155-річчя):

– у Києві професор анатомії *О.П.Вальтер* заснував власним коштом один з перших в Російській імперії та перший в Україні щотижневий медичний часопис “*Современная медицина*”;

– засновано *Подільське медичне товариство*, заборонене губернатором у 1865 р.

1865 р. – (150-річчя):

– у Києві професор медичного факультету *Ю.К.Шимановський* (1829–1868) у праці «Операції на поверхні людського тіла» вперше в світовій практиці *описав вільне перещеплення шкіри*;

– заснування *Одеського науково-медичного центру*;

– професор Харківського університету *Іван Павлович Лазаревський* (1829–1902) запропонував першу модель *прямих акушерських щипців*.

1870 р. – (145-річчя):

– київський хірург *Олександр Степанович Яценко* (1843–1897) першим у світі здійснив *перещеплення шкіри* для заміщення дефекту після вогнепального поранення, опрацював методи *блефаропластики* (операція за Яценком-Лефаром-Вольфом-Краузе), розширення звужених ділянок стравоходу (*бужування* за Яценком-Геккером);

– у Києві відкрилася *військово-фельдшерська школа*;

– у Галичині та Буковині старанням з'їзду лікарів офіційно *заборонено діяльність цеху цирульників*.

1875 р. – (140-річчя):

- 23 листопада – поблизу Ялти засновано громаду сестер–жалібниць з лікарнею і гуртожитком;
- у Києві освячено і відкрито *Олександрівську міську лікарню* на чолі з лікарем-директором професором-патологоанатомом *Ю.І.Мацоном*;
- вихованець Київського університету св. Володимира професор *Микола Васильович Скліфосовський* впровадив *стискальне змикання при лікуванні переломів*, що не зростаються (замок Скліфосовського);
- у Києві видано книгу «Ліки своєнародні, з домашнього обиходу і в картинах життя»;
- у Львові акушерську школу, започатковану Медичним колегіумом 1784 р., перейменовано на *Імператорсько-королівську школу акушерства*;
- у Кульпаркові (Львів) побудовано *психіатричну лікарню*;
- у Києві лікар *Ф.О.Леш* (згодом керівник кафедри лікарської діагностики) вперше в світі виявив і описав збудника амебіазу.

1880 р. – (135-річчя):

- у селищі *Моршині* на Львівщині розпочався розвиток *бальнеологічного курорту*.

1885 р. – (130-річчя):

- Харківським медичним товариством відкрито лікарню *Д.А. Донець-Захаржевського*;
- у Києві завершено будівництво двоповерхового будинку (нині – бульвар Т.Г.Шевченка, 17) для хірургічної та терапевтичної клініки Університету св. Володимира;
- полтавський хірург *Овксентій Трохимович Богаєвський* опублікував першу в країні *працю про ехінокок*;

1890 р. – (125-річчя):

- засновано *Товариство морських лікарів у Севастополі*;
- в Одесі засновано *Товариство послідовників гомеопатії*;
- в Одесі засновано *журнал «Акушерка»*;
- в Ужгороді на базі публічної лікарні відкрито школу для *підготовки бабок-повитух*, спочатку з трирічним, а потім з п'ятирічним терміном навчання;
- київський терапевт *Феофіл Гаврилович Яновський* (згодом академік) у своїй докторській дисертації встановив бактерицидну дію ультрафіолетових променів на паличку черевного тифу;

– одеський лікар-інфекціоніст (згодом перший професор кафедри інфекційних хвороб) *В.К. Стефановський* (1867–1949) вперше в країні впровадив інкубацію при дифтерійному крупі замість трахеотомії.

1895 р. – (120-річчя):

– у Києві професор *Олександр Д. Павловський* одним з перших у світі виготував у своїй лабораторії і застосував для лікування *антидифтерійну сироватку*;

– на території Олександрівської лікарні споруджено *перший пологовий будинок у м. Києві*;

– відкрито *окружну Житомирську лікарню*;

– у Харкові *Ю.Ф. Фінк* відкрив першу платну ортопедичну лікарню для дітей;

– у Харкові лікар *Л.В. Орлов*, а в Одесі лікар *І.Ф. Сабанєєв* виконали перші в країні *операції на судинах*;

– зареєстровано відкриття рентгенівських променів *Конрадом Рентгеном*, хоча на шість років раніше український лікар професор Віденського університету *Іван Пулюй* зробив перші знімки кісток руки людини в Х-променях, але не зареєстрував своє відкриття;

– в Ужгороді споруджено *перший акушерський стаціонар* на Закарпатті, який став базою для Ужгородської акушерської школи;

– у Києві засновано *Товариство для боротьби із заразними хворобами* на чолі з професором *О.Д. Павловським*, яке ставило своєю метою виробництво протибактерійних препаратів і будівництво Бактеріологічного інституту;

– у Львові на вул. Піарів (нині вул. Некрасова) відкрито шпитальний корпус, де розташувалися пологове відділення, акушерсько-гінекологічна клініка та акушерська школа (згодом кафедра акушерства та гінекології Львівського університету під керівництвом професора *Адама Чижевича*);

– у м. Грац (Австрія) українськими студентами Грацького університету засновано *Академічне товариство "Січ"*.

1900 р. – (115-річчя):

– *14 липня* – у Львові відбувся *перший випуск лікарів* у відновленому 1894 року лікарському (медичному) факультеті університету;

– *1 вересня* в Одеському (Новоросійському) університеті відкрито *медичний факультет* (перший декан – відомий учений-патолог професор *В.В. Підвисоцький*);

– у Парижі в роботі 13-го міжнародного товариства лікарів взяла участь українська делегація, сформована НТШ (*В.Кобринський, Т.Гвоздецький*

(Галичина), проф. І.Горбачевський (Прага), Є.Кобринський (Відень), В.Сіменович (Чикаго), В.Шмигельський (Франція);

- у Катеринославі (нині Дніпропетровськ) відкрито *зуболікарську школу*;
- у Львові створено фармацевтичну фірму *«П.Міколяш і спілка»*, яка забезпечувала чверть потреб Галичини у лікарських засобах, реалізовувала продукцію європейських фірм;
- у Києві засновано *Товариство подання допомоги бідним породіллям*;
- створено *Київське товариство лікарень для хронічно хворих дітей*;
- у Києві засновано *Товариство дитячих лікарів* (голова – проф. *В.Е.Чернов*);
- у Києві створено *Дерматосифілідологічне товариство* (голова проф. *С.П.Томашевський*);
- у Харкові засновано *Дерматологічне і венерологічне товариство*;
- у Харкові-Хоролі-Одесі почав виходити часопис *«Вісник гомеопатичної медицини»*.

1905 р. – (110-річчя):

- в Одесі створено *Чорноморське товариство взаємного страхування судновласників від нещасних випадків з їхніми робітниками і службовцями*;
- заснування у Харкові *Зуболікарського товариства*;
- київський хірург *Е.Г. Черняхівський* опублікував статтю *«Випадок зашивання рани серця»*, започаткувавши *становлення серцево-судинної хірургії* в українській медицині;
- опубліковано записку Імператорської Академії Наук *«Об отмене стеснений малорусского печатного слова»*, внаслідок якої царський уряд послабив заборони української мови, стало можливим створення у Києві *Українського Наукового Товариства (УНТ)*, друкування наукових праць, у т. ч. медичних, українською мовою;
- у Львові організовано комітет, який вів облік хворих на туберкульоз і допомагав Товариству боротьби з туберкульозом в організації роботи амбулаторій;
- рада професорів Харківського університету затвердила рішення про допущення жінок вільнослухачами на медичний та інші факультети;
- київський лікар *Модест Левицький* був кандидатом в депутати Державної думи від спільного блоку українців, кадетів та єврейського об'єднання;
- У Києві засновано професійне *Товариство фармацевтів-службовців*.

1910 р. – (105-річчя):

- 9 травня – Харківське медичне товариство постановило заснувати *Жіночій медичний інститут* (організація очолив професор *В.Я. Данилевський*);
- 22 червня – у Львові в домі Академічної громади відбулися установчі збори *Медичної громади* – організації українських студентів медицини у Львівському університеті;
- 1 жовтня – у Львові засновано *Українське лікарське товариство* – перша в історії фахова організація лікарів-українців;
- 16 жовтня – Галицький сейм ухвалив рішення про будівництво у Львові *крайової інфекційної лікарні* на 120 ліжок;
- професори Київського університету св. Володимира *В.П. Образцов* і *М.Д. Стражеско* опублікували працю "До симптоматології і діагностики тромбозу вінцевих артерій серця", в якій одними з перших у світі дали класичний опис інфаркту міокарда;
- в Одесі український мікробіолог *М.Ф. Гамалія* обґрунтував значення дезінфекції для боротьби з паразитарними тифами;
- у Києві вийшов друком "Збірник медичної секції Українського Наукового Товариства в Києві" (книга 1, 121 с.) – *перша наукова медична книга українською мовою* в Наддніпрянщині;
- в Одесі на пожертвування приватних осіб відкрито *Вищі жіночі медичні курси*;
- заснування у Києві *Товариства безоплатної лікарської допомоги хворим на хронічні хвороби органів дихання*;
- засновано *Товариство лікарів у Прилуках*;
- у Львові фармацевтична фірма Міколяша відкрила *фармацевтичну фабрику "Лакоон"*;
- у Харкові відбувся *З'їзд Півдня Росії для боротьби з заразними хворобами*, на якому опрацьовано заходи боротьби з епідеміями.

1915 р. – (100-річчя):

- у Львові у великій залі митрополичої палати відбулися збори для створення *Українського шпиталю*, насамперед для лікування поранених Українських Січових Стрільців;
- в Одесі при Вищих жіночих курсах відкрито *хіміко-фармацевтичний відділ*.

1920 р. – (95-річчя):

– 27 січня – у Харкові на засідання на засіданні Всеукраїнського ревкому та Раднаркому України створено *Всеукраїнську комісію з охорони здоров'я* у складі М.І. Барсукова (голова), М.М. Щербакова і С.І. Міцкевича;

– січень – у Львові вийшло перше число *«Лікарського вісника»* – органа Лікарської комісії НТШ і Українського лікарського товариства, першого в Галичині медичного науково-практичного журналу українською мовою (редколегія: М. Панчишин, І. Бережницький, С. Дрималик, І. Куровець);

– січень – у Харкові почав виходити *«Бюлетень народного комітету охорони здоров'я УСРР»*;

– січень – Харківський медично-механічний інститут перетворено на *Перший державний Український медично-механічний інститут*;

– 6 квітня – декрет РНК УСРР запровадив *мілітаризацію медичних вищих шкіл*, перетворивши їх в медичні академії, наближені до військових, і запровадивши обов'язкове відвідування студентами лекцій і семінарів як трудову повинність;

– квітень – на базі медичного факультету Українського державного університету, медичного факультету Університету св. Володимира, Одонтологічного інституту та Жіночого медичного інституту створено *Інститут охорони здоров'я*, який в грудні перетворено в *Київську державну медичну академію*, а в грудні 1921 р. – у *Київський державний медичний інститут*;

– на базі медичного факультету Харківського університету та Жіночого медичного інституту створено *Харківську медичну академію*, у 1921 р. перейменовану у *Харківський медичний інститут*;

– в Одесі на базі медичного факультету Новоросійського університету та Одеських жіночих медичних курсів створено *Одеську медичну академію* (ректор проф. Д.К. Заболотний), в 1921 р. перейменовану на *Одеський медичний інститут*;

– липень – у Кам'янці-Подільському на території УНР київський професор О.Г. Черняхівський організував і очолив *філію Всеукраїнської спілки лікарів*;

– 28 серпня – перепис населення засвідчив у межах УСРР 26 070 000 осіб (до Першої світової війни на цій території мешкало 30 млн осіб);

– 23 грудня – уряд УСРР затвердив *Головний комітет профтехнічної і спеціальної освіти* (Укрголпрофос) з відділом медичної освіти;

– у Києві та Харкові відкрито *рентгенологічні інститути*;

– у Харкові та Одесі на базі фармацевтичних лабораторій медичних факультетів університетів створено *Науково-дослідні хіміко-фармацевтичні інститути*;

– в Одесі на базі отоларингологічної клініки військового шпиталю *Олександр Пучківський* організував *першу в Україні кафедру оториноларингології*;

– в Одесі *Д.К.Заболотний* створив *першу в країні кафедру епідеміології*;

– у Києві засновано *Всеукраїнський державний інститут дитячої ортопедії*, у 1924 р. перетворений на Український НДІ травматології та ортопедії;

– у Києві видано «Російсько-український медичний словник» за редакцією *Мартирія Галина* – перший український науковий медичний словник у Наддніпрянській Україні;

– у Львові в «Лікарському віснику» опубліковано статтю *М.Музики* «Розвій медичної науки і літератури на Україні в 1917–1918 рр.».

1925 р. – (90-річчя):

– 10 січня у Харкові почав виходити «*Бюлетень Всеукраїнського центрального правління спілки Медсантруд*» (російською мовою);

– 13–19 травня у Харкові відбувся Всесоюзний з'їзд з боротьби з венеричними захворюваннями;

– 1 жовтня у Харкові відкрито *Патолого-анатомічний інститут* науково-дослідного напрямку для обслуговування всієї України;

– 10 жовтня у Києві постановою Укрголовнауки при ВУАН створено *Науково-дослідну кафедру теоретичної медицини* на чолі з проф. *Марком Петровичем Нецадименком*;

– 11 грудня при ВУАН створено *Рефлексологічну лабораторію*, яку очолив проф. *Сковорода-Зачиняєв*;

– грудень – у Харкові при Патолого-анатомічному інституті засновано *Українське товариство патологів*;

– група український учених заснувала у Києві журнал «*Українські медичні вісті*» – орган київського медичного інституту (редколегія: проф. П.Кучеренко, проф. М.Левітський, проф. М.Стражеско, проф. О.Тижненко, проф. В.Удовенко, ректор Л.Левітський);

– у Києві створено *Всеукраїнський комітет з вивчення і боротьби із склеромою верхніх дихальних шляхів* на чолі з професором *Олександром Пучківським*;

– у Львівському університеті на лікарському відділі вирішено організувати *кафедру історії та філософії медицини* (з 1929 р. курс почав читати д-р медицини *Вітольд Зембіцький*, з 1936 – професор);

- у Харкові на базі Медико-механічного інституту створено *Український державний клінічний інститут ортопедії та травматології*;
- у Харкові у Хіміко-фармацевтичному інституті *М.А.Валяшко* відкрив першу в країні *науково-дослідну кафедру фармацевтичної хімії* для підготовки наукових працівників-фармацевтів;
- у Харкові засновано *«Український вісник рефлексотерапії та експериментальної педагогіки»*, ліквідований у 1932 р.;
- у Львові в НТШ створено *Бактеріологічно-хімічний інститут*, організатором і керівником якого був д-р *Максим Музика*;
- у Харкові засновано *Український науково-дослідний шкірно-венерологічний інститут*;
- у Києві відбувся *Перший всесоюзний з'їзд хірургів*;
- відкрито *Київський психоневрологічний інститут*;
- лікарями і науковцями Київського туберкульозного інституту вперше в країні здійснено *вакцинацію населення проти туберкульозу*;
- у Києві засновано журнал *«Сучасна психіатрія»*;
- у Києві почав виходити *науково-популярний журнал «Шлях до здоров'я»*;
- видатного українського вченого і громадського діяча, професора Празького університету *Івана Яковича Горбачевського* обрано дійсним членом (*академіком*) ВУАН;
- почав виходити журнал *«Київське медичне життя»*.

1930 р. – (85-річчя):

- *1 березня* ухвалено рішення уряду про відкриття нових медичних інститутів, значне розширення прийому студентів;
- *9 березня* у Харкові в приміщенні Оперного театру розпочався сфабрикований процес у справі СБУ проти 45 українських інтелігентів;
- *19 квітня* особливим складом Верховного Суду УСРР за справою СБУ до різних термінів ув'язнено 45 осіб, у т.ч. українських лікарів-професорів та викладачів Київського медичного інституту *Олександра Черняхівського*, *Володимира Удовенка*, *Володимира Підгаєцького*, *Аркадія Барбара*, *Миколу Кудрицького*;
- *квітень* – у Харкові з ініціативи *В.М. Шамова* створено *Український інститут переливання крові*, який у 1931 році реорганізовано у Харківський НДІ загальної і невідкладної хірургії і переливання крові;

- 26 травня ухвалено постанову уряду про створення *Всеукраїнського аптекоуправління (ВАУ)*;
- травень – у Вінниці на базі Фармацевтичного інституту створено заочний *Медичний інститут*;
- 23 червня ухвалено постанову ЦВК і РНК СРСР про передачу керівництва медичною освітою із системи Наркомату освіти у відання Наркомату охорони здоров'я;
- вересень – у Львові з ініціативи Івана Куровця з активною допомогою митрополита Андрія Шептицького розпочато будівництво *Українського шпиталю Народної лічниці*;
- 28 листопада у м. Сталіно (нині - Донецьк) розпочалося навчання у *новоствореному Медичному інституті*;
- у чотирьох медичних інститутах України (Київському, Харківському, Одеському, Дніпропетровському) відкрито *санітарно-гігієнічні факультети і факультети охорони материнства та дитинства*;
- професійно-технічні медичні школи реорганізовано у 47 *медичних технікумів*, в яких навчалось 8063 учні;
- у Галичині розпочалася терористична акція польської влади проти українських селян, із засудженням якої активно виступив д-р Мар'ян Панчишин;
- у Києві з ініціативи Миколи Голобородька організовано підпільну ланку Червоного Хреста, яка збирала кошти для допомоги репресованим і висланим;
- у Львові професор *Рудольф Вайгль* розпочав продукцію винайденої ним *вакцини проти висипного тифу*;
- у Києві з ініціативи новообраного президента ВУАН академіка О.О. Богомольця створено два нових інститути: *Інститут клінічної фізіології* в системі ВУАН та *Інститут експериментальної біології та патології* в системі НКОЗ УСРР;
- у Харкові на базі створеного у 1922 році видавництва «Наукова думка» організовано *Укрмеддержвидав*;
- у Львові в приміщенні Порадні для матерів відкрито першу в Галичині українську порадню (консультацію) для широких мас спортсменів;
- Постановою уряду УРСР впроваджено аспірантуру, в т. ч. у вищих медичних закладах;
- уродженець Одеси *О.М. Безредка* запровадив метод щеплення правцевим анатоксином та імуноглобуліном;

1935 р. – (80-річчя):

- вийшла постанова уряду СРСР про відновлення вчених ступенів і звань у т.ч. і медичних наук, які були скасовані після Жовтневого перевороту у 1917 р.;
- у Харкові засновано *військово-медичне училище* для підготовки військових фельдшерів;
- у Києві засновано *НДІ переливання крові та невідкладної хірургії*;
- в Одесі відкрито *Фармацевтичний інститут*;
- у Львові біохімік *Я.О. Парнас* відкрив шляхи обміну глюкози;
- у Києві український професор Іван Базилевич за підтримки академіка О.О. Богомольця організував при Інституті клінічної фізіології *«Клініку старості»* і очолив групу вивчення *проблем довголіття*;

1940 р. – (75-річчя):

- 1 січня у Львові почав працювати *Львівський державний медичний інститут*, створений на базі медичного факультету Львівського університету у складі лікувально-профілактичного і фармацевтичного факультетів (директор – Олександр Макаренко, перший заступник директора – Максим Музика);
- 14 січня у Львові відбулися останні збори НТШ, які під тиском владних структур прийняли рішення про саморозпуск;
- у Львові засновано *Інститут материнства і дитинства*.

1945 р. – (70-річчя):

- 18 жовтня засновано *Ужгородський державний університет з медичним факультетом*;
- засновано *Івано-Франківський медичний інститут*;

1950 р. – (65-річчя):

- 22 січня у Нью-Йорку з ініціативи Романа Осінчука відбулися перші загальні збори українських лікарів, які створили *Українське лікарське товариство в Америці*. До головної управи обрано Романа Осінчука (голова), Емілія Гарасима і Вольтера Барона (заступники голови), Ярослава Макарушку (секретар), Дмитра Лепкого (скарбник). Упродовж року прийнято 145 членів;
- 25 грудня на базі Київського психоневрологічного інституту засновано *Інститут нейрохірургії*, першим директором якого став *О.І. Арутюнов*.

1955 р. – (60-річчя):

- січень – відзначено 150-річчя Харківського університету;
- у Києві професор М.М. Амосов в Інституті вдосконалення лікарів організував першу в країні *спеціалізовану кафедру серцевої (торакальної) хірургії*;

- в Одесі з ініціативи В.П. Філатова при амбулаторії Інституту очних хвороб організовано перший в країні *диспансер для короткозорих*;
- в Ялті створено *Український НДІ медичної кліматології та кліматотерапії ім. І.М. Сеченова*;
- у лікувальну практику впроваджено *кровозамінник "БК-8"*, розроблений Інститутом біохімії АН УРСР і Київським інститутом переливання крові.

1960 р. – (55-річчя):

- 23–26 червня в Одесі проведено Першу Українську конференцію хірургів-педіатрів;
- у Києві в Українському НДІ туберкульозу та грудної хірургії під керівництвом акад. М.М. Амосова сконструйовано перший апарат штучного кровообігу (АШК), придатний для широкого застосування в клінічній практиці;
- у Києві професор-невропатолог Дмитро Панченко сконструював «Біотрон Панченка» для лікування легких форм нервово-психічних розладів та гіпертонічної хвороби;
- у Києві засновано *Інститут експериментальної та клінічної онкології МОЗ УРСР*;
- у Києві акад. М.М. Амосов створив перший в країні комп'ютер для медичних цілей.

1965 р. – (50-річчя):

- 26–29 жовтня у Києві вперше відбувся Всесоюзний з'їзд *геронтологів і геріатрів*;
- у Києві акад. М.М. Амосов уперше в світі почав впроваджувати в практику протитромбічні протези серцевих клапанів, здійснив операцію вживлення в серце кулькового клапана з повністю обшитим сідлом;
- засновано *Київський НДІ захворювань нирок та сечовивідних шляхів МОЗ УРСР* (згодом – Інститут урології та нефрології, нині – Інститут урології АМН України);
- на базі Українського (до війни – Харківського і Київського) науково-дослідного санітарно-хімічного інститут відкрито *Київський НДІ фармакології і токсикології МОЗ УРСР*;
- відбувся *Перший з'їзд ендокринологів України*;
- в СРСР встановлено *День медичного працівника*.

1970 р. – (45-річчя):

- за даними перепису населення України становило 47,1 млн. осіб;

– розпочалося знижування народжуваності в Україні: до 1991 р. вона зменшилася з 15,2 до 12,1 на 1000 осіб. За цей же час дитяча смертність знизилася з 17,2 до 12,9 на 1000 народжених живими;

– в Одесі спалахнула *епідемія холери*;

1990 р. – (25-річчя):

– 28 квітня у Львові в актовому залі медичного інституту відбулася установча конференція *Українського лікарського товариства*: рішенням близько 300 делегатів-лікарів Львова та області було відроджено УЛТ, засноване у Львові 1910 р. і ліквідоване 1939 р. Головою управи УЛТ обрано професора-отоларинголога *Олександра Кіцера*;

– 28 квітня у Щеціні відбулася установча конференція *Українського лікарського товариства у Польщі*; головою обрано д-ра Юрія Стабішевського, після його смерті – проф. Григорія-Ігоря Шумиловича;

– 9 червня у Львові відбулися установчі збори українського добродійного товариства «*Народна лікарня*», на яких було вирішено відновити товариство, ліквідоване у 1939 р.;

– 9 червня в м. Куритибі (Бразилія, штат Парана) відбулись установчі збори *Українського лікарського товариства Бразилії*;

– 17 червня засновано *Українське медичне товариство у Великобританії* (голова – д-р Орест Мулька);

– 30 червня у Києві в конференц-залі НДІ ортопедії та травматології відбувся установчий з'їзд *Української медичної асоціації*, яка рішенням делегатів з'їзду була названа *Всеукраїнським лікарським товариством*; президентом ВУЛТ було обрано академіка *Любомира Пирога*;

– червень: засновано *Українське лікарське товариство Чехословаччини*, яке очолив доктор Ярослав Баб'юк;

– 11 серпня у Львові в будинку на вул. Кармелюка 3, де жив і працював Мар'ян Панчишин, під час III конгресу СФУЛТ було відкрито *Медичний музей-архів ім. М. Панчишина*;

– серпень: у Києві (3-10) та у Львові (10-17) вперше на терені України відбувся *III конгрес Світової федерації українських лікарських товариств (СФУЛТ)*, членом якої стало Всеукраїнське лікарське товариство (ВУЛТ);

– серпень: у Києві засновано *газету «Ваше здоров'я»* – орган МОЗ України і ЦК профспілки працівників охорони здоров'я України (головний редактор – *М.П. Берник*);

- *серпень*: у Києві вийшло перше число журналу «*Вісник Всеукраїнського лікарського товариства*», який незабаром був замінений відновленим Всеукраїнським лікарським товариством журналом «*Українські медичні вісті*»;
- *жовтень*: у Житомирі почала виходити газета «*Народний лікар*» – орган Української асоціації народної медицини (головний редактор – *А.Ф. Журавський*);
- *грудень*: у Києві засновано журнал «*Проблеми старіння і довголіття*» (російською мовою; головний редактор – *В.В. Безруков*);
- засновано *Асоціацію психіатрів України*, яку очолив лікар-дисидент Семен Глузман;
- почалося скорочення чисельності жителів міст України (скорочення чисельності сільських жителів зареєстровано ще в 1979 р.).

1995 р. – (20-річчя):

- *4 квітня* затверджено Закон України «Про лікарські засоби»;
- *липень*: у Києві засновано «*Журнал Академії медичних наук України*» (головний редактор – акад. *О.Ф. Возіанов*);
- *16 жовтня* постановою Кабінету міністрів України № 820 на базі об'єднання Військово-медичного інституту, Науково-дослідного інституту проблем військової медицини та Головного військового клінічного госпіталю Міністерства оборони України засновано *Українську військово-медичну академію*;
- *листопад*: у Львові засновано *Асоціацію сімейних лікарів*, яка об'єднала майже 200 лікарів м. Львова і Львівської області;
- у Тернополі засновано *науково-практичний журнал «Інфекційні хвороби»* (головний редактор – професор *М.А. Андрейчин*).

Персоналії

980 р. – 1035 років:

- від народження одного з перших світських цілителів-лічців Київської Русі з оточення великого князя Володимира Великого *Івана Смери*. Помер 1073 р.

1095 р. – 920 років:

- *жовтень* – від смерті першого видатного лікаря-цілителя Київської Русі *Аганіта-Лічця* (св. *Аганіта Печерського*).

1450 р. – 565 років:

- від народження одного з перших видатних українських учених, доктора філософії та медицини, професора астрономії і медицини та ректора Болонського

університету (Італія), професора анатомії Краківського університету *Юрія (Георгія-Михайла) Донатовича Котермака-Дрогобича*. Помер 4 лютого 1494 р.

1570 р. – 445 років:

– від народження у Львові доктора медицини, професора Замойської академії, лікаря Львівського католицького шпиталю, дослідника мінеральних вод курорту у Шклі *Сикста Еразма (Львів'янина)*. Помер 1635 р.

1710 р. – 305-річчя:

– від дня народження першого організатора медичної справи в Російській імперії XVIII ст., реформатора медичної освіти, організатора карантину в Україні *Павла Захаровича Кондоїді*. Помер 1760 р.

1740 р. – 275-річчя:

– 13 грудня – від дня народження видатного українського лікаря XVII ст., доктора філософії та медицини, генерал-штаб-лікаря, керівника Московського генерального шпиталю і викладача Московської госпітальної школи, міського лікаря Москви і керівника Московської медичної контори, одного з основоположників вітчизняної епідеміології і гігієни, автора славетного медико-топографічного опису Чернігівського намісництва, який справедливо вважають першою енциклопедією українознавства, *Опанаса Филімоновича Шафонського*. Помер 27 березня 1811 р.;

– від дня народження одного з видатних українських лікарів XVIII ст. і перших докторів медицини в Росії, викладача Московської госпітальної школи, реорганізатора медичної освіти *Петра Івановича Погорецького*. Помер 1780 р.;

– від дня народження одного з видатних українських лікарів XVIII ст., доктора медицини, професора анатомії Петербурзької госпітальної школи, директора Ботанічного саду, медика-експериментатора, реорганізатора медичної освіти *Мартина Матвійовича Тереховського*. Помер 1796 р.;

– від дня народження одного з видатних українських лікарів XVIII ст., доктора медицини, Київського губернського лікаря, першого професора медицини у медичному класі Києво-Могилянської академії (1802–1804) *Опанаса Федоровича Масловського*. Помер 25 квітня 1804 р.;

– від дня народження доктора медицини, професора природничої історії, історії та філософії медицини Львівського університету (1787–1805), який вивчав флору, фауну і природні багатства Карпат, *Бальтазара Гакета*. Помер у Відні 1815 р.

1745 р. – 270-річчя:

– від дня народження одного із найвизначніших вітчизняних анатомів і хірургів XVIII ст., автора одного з перших вітчизняних підручників з анатомії, почесного члена Російської АН *Никона Карповича Карпінського*. Помер 1810 р.

1750 р. – 265-річчя:

– від дня народження на Полтавщині доктора медицини Страсбурзького університету, професора фармакології та хірургії у московських медичних школах, одного із засновників Харківського університету, в якому працював професором хірургії, деканом медичного факультету, ректором, *Павла Михайловича Шумлянського*. Помер 1824 р.

1760 р. – 255-річчя:

– від дня народження на Чернігівщині доктора медицини, директора Медико-хірургічної академії в Петербурзі, видатного організатора медичної освіти і медичної справи, автора «Медико-топографічного опису Чернігівської губернії» *Степана Семеновича Андрієвського-Прокоповича*. Помер 1818 р.;

– від дня народження на Полтавщині почесного доктора медицини, видатного хірурга і організатора медичної освіти та медичної справи, професора Петербурзького медико-хірургічного училища, члена Медичної колегії *Якова Йосиповича Саполовича*. Помер 1830 р.;

– від дня народження на Полтавщині відомого українського лікаря XVIII ст., професора медичного класу Києво-Могилянської академії *Петра Андрійовича Гординського*. Помер 1834 р.;

– від дня народження першого офіційного акушера Полтавської губернії *Івана Дмитровича Тишевського*. Помер 1830 р.

1770 р. – 245-річчя:

– від дня народження одного з видатних діячів освіти, лікаря і педагога із Закарпаття, помічника секретаря Медичної колегії, гоф-хірурга при імператорському дворі, доктора філософії та медицини, директора Ніжинського ліцею князя Олександра Безбородька і Рішельєвського ліцею в Одесі, автора історичних праць про Україну і Закарпаття *Івана Семеновича Орлая (де Кобро)*.

1790 р. – 225-річчя:

– 21 лютого – від дня народження на Київщині лікаря-терапевта, професора Медико-хірургічної академії в Петербурзі, який опублікував праці «Загальна патологічна семіотика, або вчення про ознаки хвороб взагалі» (1825) та «Досвід системи практичної медицини» (1833–1840), сприяв розробці і

поширенню методів перкусії та аускультатії, створив оригінальну класифікацію хвороб, *Прохора Олексійовича Чаруківського*. Помер 1842 р.;

– від дня народження видатного українського лікаря XIX ст., професора Петербурзької медико-хірургічної академії та медичного класу Києво-Могилянської академії, який викладав «Окулістику», «Історію і літературу медицини та висловлювання древніх медичних авторів», судову медицину, медичну поліцію і гігієну, *Петра Пелехіна*. Він був палким прихильником українського національного відродження, заповів велику суму грошей на відкриття у Львові українського університету та побудову хірургічної клініки, за які були куплені будинки для НТШ. Помер 3 жовтня 1871 р.

1805 р. – 210-річчя:

– від дня смерті видатного українського лікаря, вченого, організатора медичної освіти і медичної справи, засновника вітчизняної епідеміології *Данила Самійловича Самойловича-Сущинського*. Народився 1744 р.;

– від дня народження видатного лікаря і натураліста, професора Харківського університету *Івана Йосиповича Каленіченка*. Помер 1876 р.

1810 р. – 205-річчя:

– 13 (25) листопада – від дня народження видатного хірурга і анатома, основоположника військово-польової хірургії, організатора і керівника шпитальної хірургічної клініки Петербурзької медико-хірургічної академії, директора Інституту практичної анатомії, попечителя Одеського (1856–1858) та Київського (1858–1861) навчальних округів, який сприяв відкриттю Новоросійського університету в Одесі і медичного факультету Університету св. Володимира у Києві, *Миколи Івановича Пирогова*. Помер 23 листопада (5 грудня) 1881 р.

1820 р. – 195-річчя:

– від дня народження професора Харківського університету, одного з основоположників вітчизняної патологічної анатомії *Тимофія Степановича Іллінського*. Помер 1867 р.

1835 р. – 180-річчя:

– від дня народження одного з найбільш талановитих послідовників М.І. Пирогова у справі становлення лікарняної гігієни в Росії, ініціатора створення першого в Росії барачного лазарету, засновника журналу "Архив судебной медицины и общественной гигиены" (1865) *Бессера Віктора Вілібальдовича*. Помер 1890 р.;

– від дня народження професора Харківського університету, видатного українського фармаколога *Миколи Лаврентійовича Залеського*. Помер 1839 р.;

– від дня народження професора Харківського університету, відомого хірурга, ініціатора створення в Харкові лікарні для бідних *Івана Кондратовича Зарубіна*. Помер 1904 р.;

– від дня народження видатного патологоанатома, завідувача кафедри патологічної анатомії Київського університету *Григорія Михайловича Мінха*. Помер 1896 р.

1840 р. – 175-річчя:

– від дня народження відомого вітчизняного ембріолога, одного з основоположників експериментальної та еволюційної гістології *Олександра Онуфрійовича Ковалевського*. Помер 1901 р.;

– від дня народження лікаря-фармаколога і громадського діяча, першого міністра народного здоров'я й опікування України в уряді гетьмана Павла Скоропадського *Всеволода Любинського*. Помер 1920 р.;

– від дня народження акушера-гінеколога, завідувача кафедри акушерства і жіночих хвороб Харківського університету, директора земського пологового будинку і викладача повивальної школи, автора трьох підручників, який описав вроджену ваду серця (хвороба Толочинова-Роже), професора *Миколи Пилиповича Толочинова*. Помер 1908 р.

1845 р. – 170-річчя:

– *2 лютого* – від дня народження видатного українського вченого-фізика, професора Празького університету (1884-1918) *Івана Павловича Пулюя*, який за кілька років до Рентгена винайшов прилад, що виробляє Х-промені, і зробив за їх допомогою перші знімки кісток руки, разом з Пантелеймоном Кулішем та Іваном Нечуєм-Левицьким брав участь у перекладі Біблії українською мовою. Помер 31 січня 1918 р.;

– *15 травня* – від дня народження великого українського вченого-природознавця, мікробіолога, творця теорії фагоцитозу, борця із старінням, лауреата Нобелівської премії, почесного члена багатьох академій світу *Іллі Ілліча Мечникова*, який разом з Миколою Гамалією і Яковом Бардахом заснував у 1886 р. Одеську бактеріологічну станцію (згодом – Одеський НДІ епідеміології та мікробіології імені І.І. Мечникова), був керівником лабораторії та заступником директора Пастерівського інституту в Парижі (1905-1916). Помер 15 липня 1916 р.

1850 р. – 165-річчя:

– *31 листопада* – від дня народження українського природознавця і лікаря, громадсько-політичного діяча, який вивчав політичну економію, написав

одну з перших книжок на медичну тему українською мовою «Життя і здоров'я людей на Україні», *Сергія Подолінського*. Помер 12 липня 1891 р.;

– від дня народження відомого хірурга, директора хірургічної клініки у Львівському університеті (1897-1920), який одним з перших здійснив операцію резекції пілоричного відділу шлунку при раку і резекцію шлунку при виразковій хворобі (операція Ридигера), *Людвіка Ридигера*. Помер 20 червня 1920 р.;

– від дня народження у Чернівцях видатного хірурга, учня Теодора Більрота, професора хірургії в університетах Відня, Кракова, Кенігсберга, Бреслау, *Івана Микуліча-Радецького*. Помер 14 червня 1905 р.;

– від дня народження видатного хірурга ініціатора створення на узбережжі Криму, в Алупці санаторію для дітей хворих на кістковий туберкульоз (1902 р.) *Боброва Олександра Олексійовича*. Помер 1904 р.

1855 р. – 160-річчя:

– 1 травня – від дня народження одного з перших членів Української академії наук *Миколи Феофановича Кащенка*. Помер 1935 р.;

– від дня народження одного із відомих лікарів і громадських діячів Галичини, директора "Народної лічниці"(1916) *Сильвестра Дрималика*. Помер 1923 р.

1860 р. – 155-річчя:

– 14 лютого – від дня народження відомого лікаря-фізіолога, професора Новоросійського університету в Одесі (1897-1914) *Броніслава Фортунатовича Веріго*. Помер 1925 р.;

– 15 березня – від дня народження в Одесі відомого лікаря-мікробіолога та епідеміолога, учня І.І. Мечникова, співробітника Пастерівського інституту в Парижі, який, працюючи в Індії протягом 1893-1915 рр., створив у Бомбеї протичумну лабораторію (з 1925 р. – Інститут ім. В.А. Хавкіна), *Володимира Ароновича Хавкіна*. Помер 26 жовтня 1930 р.;

– 24 червня від дня народження видатного українського терапевта, професора Київського університету (1905-1919), завідувача кафедри Київського медичного інституту, одного з організаторів Київського туберкульозного інституту (нині – Інститут фтизіатрії і пульмонології ім. Ф.Г. Яновського), першого серед клініцистів академіка ВУАН *Феофіла Гавриловича Яновського*. Помер 8 липня 1928 р.;

– 16 липня – від дня народження відомого офтальмолога, завідувача кафедри очних хвороб Київського університету св. Володимира (1913-1918), який першим у світі опрацював і здійснив операцію перещеплення переднього відділу

очного яблука (1906), професора *Олександра Федоровича Шимановського*. Помер 3 січня 1918 р.

1865 р. – 150-річчя:

– 21 лютого – від дня народження патоморфолога, бактеріолога, академіка ВУАН *Федора Захаровича Омельченка*. Помер 1924 р.;

– 24 лютого – від дня народження відомого українського лікаря, громадсько-політичного діяча і письменника, одного з організаторів Братства Тарасівців, учасника національно-визвольних змагань в Одесі, міністра віросповідань та міністра народного здоров'я й опікування УНР *Івана Левовича Липи*. Помер 13 листопада 1923 р.;

– 12 травня – від дня народження першої української жінки-лікаря у Галичині *Софії Окуневської*. Померла 1926 р.;

– від дня народження відомого анатома, професора, завідувача кафедри нормальної анатомії *Франца Стефаніса*. Помер 1917 р.

1875 р. – 140-річчя:

– 15 лютого – від дня народження видатного офтальмолога, засновника і директора Інституту очних хвороб і тканинної терапії МОЗ УРСР, академіка АН УРСР і АМН СРСР *Володимира Петровича Філатова*. Помер 1956 р.;

– 27 березня – від дня народження в Одесі видатного мікробіолога, який працював у лабораторії І.І.Мечникова в Пастерівському інституті і був його наступником, *Олександра Михайловича Безредки*. Помер 28 лютого 1940 р.;

– 18 червня – від дня народження завідувача кафедри Харківського медичного інституту, одного з організаторів і директора Українського туберкульозного інституту в Харкові, *Ісака Ілліча Файнимідта*;

1880 р. – 135-річчя:

– 5 січня – від дня народження українського лікаря і громадського діяча, головного хірурга Чернівецького шпиталю, лікаря-отамана УГА, організатора і першого директора Українського шпиталю ім. митрополита А.Шептицького Народної лічниці у Львові, дійсного члена НТШ, голови УЛТ Тита-Євгена Бурачинського. Помер 23 червня 1968 р.;

– 7 лютого – від дня народження видатного українського вченого-патофізіолога, завідувача кафедри Київського та Донецького медичних інститутів, активного члена УНТ у Києві, професора кафедри загальної патології Українського державного університету, який першим почав викладання патології українською мовою, репресованого комуністичним тоталітарним режимом, *Миколи Памфіловича Вашетка*. Помер 6 вересня 1960 р.;

– *31 травня* – від дня народження відомого вченого-патологоанатома, завідувачки кафедри Другого Київського медичного інституту (1920–1930), відділу Інституту клінічної фізіології (1938-1953), лабораторії морфології Інституту фізіології ім. О.О. Богомольця (1953-1962), першої жінки-академіка АН УРСР *Олександри Іванівни Смирнової-Замкової*. Померла 22 вересня 1962 р.;

– *22 жовтня* – від дня народження відомого професора-психіатра, завідувача кафедри Харківського медичного інституту (1923-1944), директора Інституту клінічної психіатрії та соціальної психогігієни (1926-1929), завідувача психіатричної клініки Психоневрологічного інституту в Харкові (1932-1941), кафедри психіатрії Київського інституту вдосконалення лікарів та відділу вищої нервової діяльності в Інституті фізіології АН УРСР (1944-1957), академіка АН УРСР *Віктора Павловича Протопопова*. Помер 29 листопада 1957 р.

1885 р. – 130-річчя:

– *10 вересня* – від дня народження видатного біохіміка, президента АН УРСР *Олександра Володимировича Палладіна*. Помер 1972 р.;

– *12 листопада* від дня народження засновника харківської школи ортопедів-травматологів, член-кореспондента АН УРСР *Михайла Івановича Ситенка*. Помер 1940 р.;

– *23 листопада* – від дня народження відомого мікробіолога і епідеміста, директора Інституту мікробіології АН УРСР, академіка *Віктора Григоровича Дроботька*. Помер 1966 р.;

1890 р. – 125-річчя:

– *10 лютого* – від дня народження відомого українського вченого-рентгенолога, професора, засновника та керівника першої самостійної кафедри рентгенології у Київському медичному інституті (1924-1941), організатора рентгенологічної підсекції в Медичній секції ВУАН, а на еміграції – одного з організаторів Медичної секції УВАН у Мюнхені *Олексія Яковича Богаєвського*;

– *18 березня* – від дня народження українського лікаря і громадського діяча, відповідального працівника Міністерства шляхів УНР *Петра Рощинського*, який під час німецької окупації Волині очолював організацію УЧХ, допомагав УПА, за що 23 лютого 1943 р. разом з дружиною-лікаркою Ганною Струтинською-Рощинською (1890–1943) був розстріляний гестапівцями;

– *5 жовтня* – від дня народження українського лікаря-патологоанатома і громадського діяча, головного лікаря шпиталю ЧУГА, доцента кафедри патологічної анатомії Київського медичного інституту, репресованого комуністичним тоталітарним режимом, *Миколи Софроневича Сисака*;

– 24 листопада – від дня народження українського лікаря і громадського діяча, лікаря УСС і УГА, команданта шпиталу у Кам'янці-Подільському, автора нарисів про медичну службу в роки Визвольних змагань *Володимира Білозора*. Помер 17 жовтня 1969 р.;

– 25 грудня – від дня народження у м. Дубні на Волині відомого мікробіолога та імунолога, завідувача кафедр мікробіології Мінського медичного інституту та Білоруського університету, професора *Бориса Яковича Ельберта*. Помер 1963 р.

1895 р. – 120-річчя:

– 9 червня – від дня народження у Києві видатного терапевта, завідувача кафедри терапії Центрального інституту вдосконалення лікарів у Москві, головного терапевта Волховського фронту під час Другої світової війни, академіка АМН СРСР *Бориса Євгеновича Вотчала*. Помер 19 вересня 1971 р.

– 19 жовтня – від дня народження професора акушера-гінеколога, директора Київського НДІ охорони материнства і дитинства (1933 – 1941), учасника громадянської війни, Героя Радянського Союзу *Петра Михайловича Буйка*, який під час Другої світової війни, працюючи у Фастівській лікарні, надавав допомогу партизанам, за що був арештований і закатований гестапівцями 16 жовтня 1943 р.

– від дня народження українського лікаря і громадського діяча, члена Центральної Ради, хірурга-новатора, учня Євгена Черняхівського, який працював у Київському і Харківському медичних інститутах, в Інституті невідкладної хірургії та переливання крові, очолював лабораторію експериментальної хірургії в Києві (1950 – 1960), вперше здійснив перещеплення трупної нирки, що стало початком нового етапу в трансплантології (1933), *Юрія Юрійовича Вороного*. Помер 1961 р.

1900 р. – 115-річчя:

– 21 квітня – від дня народження відомого професора-патофізіолога, завідувача відділу Інституту фізіології АН УРСР, директора Інституту геронтології та експериментальної патології в Києві (1958–1961), академіка АМН СРСР *Миколи Миколайовича Горєва*. Помер 9 листопада 1992 р.;

– 18 (5) травня – від дня народження видатного лікаря-патріота і громадсько-політичного діяча, фітотерапевта, талановитого письменника і публіциста, учасника Визвольних змагань, який надавав медичну допомогу воякам УПА, *Юрія Івановича Липи*, за що 20 серпня 1944 р. був закатований співробітниками НКВД;

– 3 жовтня – від дня народження відомого гігієніста, завідувача кафедри комунальної гігієни Київського медичного інституту (1956–1960), директора НДІ загальної і комунальної гігієни (1956–1971), члена-кореспондента АМН СРСР *Дениса Миколайовича Калюжного*. Помер 24 червня 1976 р.;

– 30 листопада – від дня народження професора-фізіолога, завідувача кафедри фізіології та декана лікувального факультету Львівського медичного інституту, директора Інституту фізіології ім. О.О. Богомольця АН УРСР, члена-кореспондента АМН УРСР *Анатолія Марковича Воробйова*. Помер 26 жовтня 1955 р.;

– від дня народження української лікарки-педіатра і громадської діячки у США, голови Медично-допомогового фонду потерпілих від польської пацифікації в Галичині (1930), голови Комітету допомоги голодуючим в Україні (1933) *Неоніли Пелехович*. Померла 1977 р.

1905 р. – 110 річчя:

– 8 січня – від дня народження мікробіолога, лауреата премії ім. Пастера, академіка АН СРСР *Олександра Олександровича Імшенецького*;

– 3 березня – від дня народження біохіміка, академіка, віце-президента АН УРСР *Максима Федоровича Гулого*;

– 19 березня – від дня народження паразитолога, організатора і керівника і керівника Українського наукового товариства паразитологів, академіка АН УРСР *Олександра Прокоповича Маркевича*;

– 18 червня – від дня народження організатора охорони здоров'я, директора Вінницького, потім Київського медичних інститутів, міністра охорони здоров'я УРСР *Лева Івановича Медведя*. Помер 1982 р.;

1910 р. – 105-річчя:

– 22 лютого – від дня народження відомого українського терапевта-гематолога, завідувача кафедри пропедевтичної терапії Львівського медичного інституту (1955–1985), одного з кращих гематологів України, професора *Степана Мартиніва*. Помер 6 квітня 1996 р.;

– 16 вересня – від дня народження українського лікаря-патологоанатома, професора кафедри патологічної анатомії Київського медичного інституту, заступника директора Українського інституту туберкульозу, одного з організаторів і проректора медичного інституту під час німецької окупації Києва *Бориса Павловича Кучеренка*, арештованого і розстріляного гестапівцями в квітні 1942 р.;

– від дня народження організатора медичної науки в Україні, директора Київського НДІ педіатрії акушерства та гінекології, професора-акушера-гінеколога *Олександра Германовича Папа*. Помер 1979 р.;

– від дня народження професора-фізіолога, доктора біологічних наук, завідувача кафедри нормальної фізіології Київського університету *Павла Дмитровича Харченка*.

1915 р. – 100-річчя:

– 18 березня – від дня народження українського лікаря-біохіміка в еміграції, почесного професора Роттерфордського університету, президента Американської асоціації клінічних хіміків, дійсного члена НТШ, члена УЛТПА, віце-президента Фонду допомоги дітям Чорнобиля *Володимира-Євгена Гординського*. Помер 1 жовтня 1944 р.;

– 2 листопада – від дня народження директора Станіславського (нині Івано-Франківського) медичного інституту (1953–1954), першого заступника міністра охорони здоров'я УРСР (1954–1960), директора Київського НДІ гематології та переливання крові (1960–1970), ректора Київського медичного інституту (1970–1984) голови Українського товариства лікарів-гематологів, члена-кореспондента АН УРСР *Семена Семеновича Лаврика*, Помер 7 липня 1990 р.

1920 р. – 95-річчя:

– 31 січня – від дня народження українського професора-терапевта, визначного клініциста і педагога, завідувача кафедри пропедевтики внутрішніх хвороб Львівського медичного інституту (1963–1988) *Юліана Децика*. Помер 23 січня 1995 р.;

– 27 травня – від дня народження українського лікаря-радіолога в еміграції (США), доктора економіки і магістра політичних наук, громадського діяча та мецената, який разом з дружиною Ольгою пожертвував 100 тисяч американських доларів у спеціальний науковий фонд при НТШ, сприяв виданню української літератури, *Петра-Романа Моцюка*. Помер 12 вересня 1994 р.;

– 6 червня – від дня народження українського лікаря загальної практики в еміграції (США), лідера українського руху в діаспорі, голови УЛТПА, засновника і президента СФУЛТу, шанувальника, колекціонера та мецената українського образотворчого мистецтва, засновника і фундатора Українського інституту модерного мистецтва та музею в Чикаго *Ахіля Хрептовського*. Помер 9 травня 1997 р.;

– 1 жовтня – від дня народження українського вченого в еміграції (США), професора медичної хімії Пенсільванського університету, винахідника і

дослідника в інститутах Філадельфії, який вивчав Чернівецьку хворобу (алопецію), активного учасника українського громадського життя *Михайла Диміцького*;

– 11 листопада – від дня народження видатного українського нейрохірурга, директора Київського НДІ нейрохірургії (нині – Інститут нейрохірургії АМН України ім. Академіка А. П. Ромоданова), завідувача кафедри нейрохірургії Київського медичного інституту, головного нейрохірурга МОЗ України, голови Українського товариства нейрохірургів, академіка АМН СРСР, НАН України і АМН України *Андрія Петровича Ромоданова*. Помер 5 серпня 1993 р.;

– від дня народження українського лікаря в еміграції (Австралія), члена УЛТ Австралії та Українського товариства відродження, в якому очолював лікарсько-інформативну службу, робив значні пожертви на громадські та церковні потреби, *Петра Харіва*. Помер 1 листопада 1988 р.

1925 р. – 90-річчя:

– 7 лютого – від дня народження професора-стоматолога, завідувача кафедри стоматології дитячого віку Львівського медичного інституту *Ніни Іванівни Смоляр*;

– 25 лютого – від дня народження професора-терапевта, керівника відділення Інституту педіатрії, акушерства та гінекології АМН України, фахівця в галузі діагностики та лікування екстрагенітальних захворювань у вагітних жінок *Лени Борисівни Гутман*;

– 2 березня – від дня народження першого доктора медичних наук і професора анестезіології в Україні, завідувача кафедри анестезіології Київського медичного інституту *Леонарда Петровича Чепкія*;

– 22 квітня – від дня народження професора-педіатра, керівника відділення Київського НДІ педіатрії, акушерства та гінекології, завідувачки кафедри дитячих хвороб лікувального факультету Київського медичного інституту *Аліси Опанасівни Андрущук*;

– 29 квітня – від дня народження одного з провідних фахівців у галузі медицини праці, завідувача кафедри фізіології Донецького університету, керівника Відділу фізіології праці, заступника директора і директора Київського НДІ гігієни праці і професійних захворювань (нині – Інститут медицини праці АМН України), члена-кореспондента АМН СРСР, академіка НАН України і АМН України *Олександра Оганесовича Навакатікяна*;

– 2 травня – від дня народження професора-терапевта, завідувача кафедри терапії Київського інституту вдосконалення лікарів (1962 – 1993), голови Української асоціації народної медицини *Ігоря Михайловича Ганджі*;

– 21 червня – від дня народження завідувача відділу Інституту проблем онкології АН УРСР (1961–1989), чемпіона УСРСР і СРСР з тенісу, професора *Зінаїди Павлівни Булкіної*;

– 18 серпня – від дня народження директора Одеського НДІ курортології (1966–1991), голови Наукового товариства фізіотерапевтів і курортологів УРСР, професора *Поліни Олександрівни Горчакової*;

– 19 серпня – від дня народження професора-хірурга, завідувача кафедри Київського медичного інституту *Макара Петровича Черенька*;

– 11 листопада – від дня народження професора-хірурга, завідувача кафедри Київського медичного інституту (1968–1979), голови Українського товариства хірургів, почесного члена Міжнародного товариства хірургів *Гната Михайловича Матяшина*. Помер 31 жовтня 1979 р.;

– 27 грудня – від дня народження акушера-гінеколога, громадського діяча, активного члена УЛТПА *Василя Трухлого*;

– від дня народження на Чернігівщині відомого анатома, завідувача кафедри Першого Московського медичного інституту, члена-кореспондента АМН СРСР, професора *Михайла Романовича Сапіна*.

1930 р. – 85-річчя:

– 7 січня – від дня народження відомого професора-гігієніста, завідувача кафедри комунальної та радіаційної гігієни, декана санітарно-гігієнічного факультету, ректора Київського медичного інституту (нині – Національного медичного університету імені О.О. Богомольця), академіка АМН СРСР, НАН України і АМН України *Євгена Гнатовича Гончарука*;

– 31 січня – від дня народження завідувача кафедри хімії Тернопільської медичної академії імені І.Я. Горбачевського (1985–2003), активного учасника українського наукового життя, члена проводу Конгресу української інтелігенції, організатора кількох конференцій з історії української науки, професора *Ярослава Івановича Гонського*;

– 3 червня – від дня народження вченого-радіолога, заступника директора Київського НДІ оториноларингології, віце-президента АМН України, голови Вченої ради МОЗ України, члена-кореспондента АН УРСР та академіка АМН України *Леоніда Георгійовича Розенфельда*;

– 17 липня – від дня народження українського лікаря-хірурга в Польщі, ініціатора створення і голови УЛТ Польщі, активного члена Об'єднання українців у Польщі *Івана Сушкевича*;

– 9 серпня – від дня народження професора-педіатра, завідувачки кафедри дитячих хвороб Івано-Франківського медичного інституту, активного члена Товариства «Просвіта» *Романи Волосянко (Ванджури)*;

– 12 серпня – від дня народження завідувачки відділу Львівського філіалу Київського НДІ гематології та переливання крові, члена НТШ, професора *Ярослави Іллівни Виготської*;

– 3 вересня – від дня народження завідувача відділу низькотемпературного консервування (1983–1995), ініціатора створення і директора Інституту кріобіології і кріомедицини у Харкові (1972–1983), члена-кореспондента АН УРСР та АМН України *Миколи Сидоровича Пушкаря*. Помер 21 липня 1995 р.;

– 14 вересня – від дня народження відомого лікаря-гомеопата, організатора курсів з гомеопатії, гомеопатичного відділення і гомеопатичної поліклініки у Києві, Гомеопатичного центру ім. Д.В. Попова, автора низки гомеопатичних посібників *Тетяни Дем'янівни Попової*;

– 15 жовтня – від дня народження українського лікаря, композитора і диригента, організатора і керівника самодіяльних народних хорових капел – дипломантів всеукраїнських конкурсів, доцента кафедри пропедевтики внутрішніх хвороб Івано-Франківського медичного інституту *Богдана Волосянка*;

– 15 листопада – від дня народження професора-хірурга, завідувача кафедри і ректора Львівського медичного інституту (1981–1998, нині – Львівського державного медичного університету імені Данила Галицького), дійсного члена НТШ, почесного члена УЛТ, академіка АМН України *Михайла Петровича Павловського*;

– 15 грудня – від дня народження професора акушера-гінеколога, завідувача відділення Інституту педіатрії, акушерства та гінекології АМН України *Антоніни Георгіївни Коломійцевої*;

– 28 грудня – від дня народження провідного вченого в галузі експериментальної онкології, завідувача відділу цитології пухлинного росту та директора Інституту експериментальної патології, онкології та радіобіології НАН України ім. Р. Є. Кавецького (1980–1996), академіка НАН України і АМН України *Вадима Григоровича Пінчука*. Трагічно загинув 28 березня 1996 р.

1935 р. – 80-річчя:

– 3 січня – від дня народження видатного українського етнографа, дослідника української народної медицини, наукового працівника Інституту

народознавства НАН України, голови Етнографічної комісії НТШ у Львові, доктора історичних наук *Зоряни Болтарович*. Померла 16 липня 1992 р.;

– 18 січня – від дня народження у Бразилії українського лікаря-нейрохірурга в діаспорі, професора Федерального університету Парани в Куритибі, члена УЛТ Бразилії *Альфонса Антонюка*;

– 16 квітня – від дня народження професора-уролога, завідувача кафедри урології і проректора Дніпропетровської державної медичної академії, члена-кореспондента АМН України *Олексія Володимировича Люлька*;

– 9 травня – від дня народження українського лікаря-хірурга в Польщі, директора шпиталю в м. Перемишлі, голови УЛТ Польщі, активного учасника українського громадсько-політичного життя *Юрія Стабішевського*. Помер 20 липня 1994 р.;

– 5 липня – від дня народження професора дерматовенеролога, завідувача кафедри дерматовенерології та СНІДу і проректора з наукової роботи Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця *Володимира Григоровича Коляденка*;

– 22 липня – від дня народження професора-гігієніста та епідеміолога, директора Українського НДІ медицини транспорту, керівника центру гігієни працівників транспорту *Анатолія Михайловича Войтенка*;

– 29 листопада – від дня народження ученого-генетика, завідувачки кафедри Харківської медичної академії післядипломної освіти (1989 – 1999), директора Харківської центру клінічної гігієни та пренатальної діагностики, професора *Олени Яківни Гречаніної*;

– 3 грудня – від дня народження українського лікаря-кардіохірурга і вченого в діаспорі (США), члена Нью-Йоркської Академії наук, члена УЛТПА, автора книги «Коротка історія медицини», виданої 1991 року в Чикаго українською та англійською мовами, *Андрія Оларчика*.

Список скорочень

АМН	–	Академія медичних наук
АН	–	Академія наук
ВУАН	–	Всеукраїнська академія наук
ВУЛТ	–	Всеукраїнське лікарське товариство
МОЗ	–	Міністерство охорони здоров'я
НАН	–	Національна академія наук
НДІ	–	Науково-дослідний інститут
НКВД	–	Народний комісаріат внутрішніх справ (російською мовою)
НКОЗ	–	Народний комісаріат охорони здоров'я
НТШ	–	Наукове товариство імені Т.Г.Шевченка
СРСР	–	Союз Радянських Соціалістичних Республік
СФУЛТ	–	Світова федерація українських лікарських товариств
США	–	Сполучені Штати Америки
УВАН	–	Українська вільна академія наук
УГА	–	Українська Галицька Армія
УЛТ	–	Українське лікарське товариство
УЛТПА	–	Українське лікарське товариство Північної Америки
УНР	–	Українська Народна Республіка
УНТ	–	Українське Наукове Товариство
УПА	–	Українська Повстанська Армія
УРСР	–	Українська Радянська Соціалістична Республіка
УСС	–	Українські Січові Стрільці
УЧХ	–	Український Червоний Хрест
ФРН	–	Федеративна Республіка Німеччина
ЧУГА	–	Червона Українська Галицька Армія

Список джерел

- Ганіткевич Я.В.* Історія української медицини в датах та іменах. – Львів, 2004. – 365 с.
- Ганіткевич Я.В.* Українські лікарі-вчені першої половини ХХ століття та їхні наукові школи: Біографічні науки та бібліографія. – Львів, 2002. – 544 с.
- Ганіткевич Я.В., Пундій П.* Українські лікарі: Біобібліографічний довідник. – Кн. 3 / Науковий редактор *Любомир Пиріг*. – Львів, 2008. – 427 с.
- Ганіткевич Я.В.* Український медичний календар на 2013 рік. – Київ, 2013. – 68 с.
- Голяченко О.М., Ганіткевич Я.В.* Історія медицини. – Тернопіль: Лілея, 2004. – 340 с.: іл.
- Грандо О.А.* Видатні імена в історії української медицини. – Київ: РВА «Тріумф», 1997. – 335 с.: іл.
- Грандо О.А.* Подорож у минуле. – Київ: РВА «Тріумф», 1995. – 176 с.
- Матеріали до історії української медицини. – Т. 1. – Нью-Йорк–Мюнхен: Видання УЛТПА, 1975. – 336 с.
- Медицина в Україні: Видатні лікарі: Біобібліографічний словник. – Вип. 1. Кінець XVII – перша половина XIX століття. – К., 1997. – 239 с.
- Медицина в Україні: Біобібліографічний словник. – Додатковий випуск. XVIII – перша половина XIX століття. – К., 2002. – 136 с.
- Медицина в Україні: Біобібліографічний словник. – Вип. 2. Друга половина XIX століття. Літери А–К. – К., 2005. – 615 с.
- Плющ В.* Нариси з історії української науки та освіти. – Кн. 1. – Мюнхен, 1970. – 342 с.
- Плющ В.* Нариси з історії української науки та освіти. – Кн. 2. – Мюнхен, 1983. – 372 с.
- Пундій П.* Українські лікарі: Біобібліографічний довідник. – Кн. 1 / Головний редактор *Ярослав Ганіткевич*. – Львів–Чикаго, 1994. – 372 с.
- Пундій П.* Українські лікарі: Біобібліографічний довідник. – Кн. 2 / Головний редактор *Ярослав Ганіткевич*. – Львів–Чикаго, 1996. – 448 с.
- Радиш Я.Ф.* Історія військової медицини: навчальний посібник. – Київ, 1997. – 144 с.
- Ціборовський О.М.* На варті здоров'я: Історія становлення соціальної медицини і охорони громадського здоров'я в Україні. – Київ: Факт, 2010. – 430 с.: іл.